

לקראת שבת מלכתא



dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 253

פנינים לפרשת וישב - חנוכה

"נהיה כאילו מנהג קדוש, לאסוף את כל המשפחה וללכת לדודה או לסבתא לאכול לביבות, ואבי זצ"ל מאוד לא אהב את זה. אם זו סעודה של דברי תורה זה בסדר, אבל אנשים באים בשביל לאכול לביבות. האם חנוכה זה חג של לביבות וסופגניות?"

הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א: המטרה של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך". אנחנו צריכים לעשות כעת הפוך



מאת: הרב נועם לב

הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א, ראש ישיבת 'קהילות יעקב' וישיבות 'אורחות תורה', ובנו של מרן הגרא"ל שטיינמן זצוק"ל, ניאות לשוחח עימנו על שאלות בנוגע לחנוכה הממשמש ובא, לומר דברי חיזוק, ולשתף אותנו בעובדות והנהגות מבית אביו הגדול.

מסופר שהאבא זצ"ל היה מדליק בחנוכה פשוטה מאלומיניום. הוא היה מהדר להדליק בשמן זית, אבל את השמש הוא הדליק בשמן סויה, כי בשמש אין עניין הידור שהוא יהיה בשמן זית. החנוכייה הייתה כוסות של ליקר פשוטות, וזה היה בתוך קופסת פח כדי להגן מהרוח. לעניין הוצאות כספיות, הוא תמיד חשב על העולם הבא: "מה אני אביא לעולם הבא? אם הבאתי כסף לעניים, אז יש לי מה להביא לעולם הבא".

לחלוטין, חוץ מנרות חנוכה. אחרי הדלקת הנרות הוא היה שר "מעוז צור ישועתי" וזהו.

האם הרב יכול לספר מעשים נוספים מבית אבא זצוק"ל שקשורים לחנוכה?

מסופר שהאבא זצ"ל היה מדבר נגד תופעת ריבוי מסיבות חנוכה. נהיה כאילו מנהג קדוש לאסוף את כל המשפחה, וללכת לדודה או לסבתא לאכול לביבות. אבי זצ"ל מאוד לא אהב את זה. אם זו סעודה של דברי תורה זה בסדר, אבל אנשים באים בשביל לאכול לביבות. האם חנוכה זה חג של לביבות וסופגניות?

הוא לא היה עושה שום דבר מיוחד. גם דמי חנוכה לא היו אצלנו. זה לא היה נהוג בבית הוריו. זה מנהג יותר חסידי. אומנם ליטאים אימצו את זה, אבל במקור זה חסידי. ימי חנוכה היו כמו ימים רגילים

כאשר הזרתי פעם מהשיעור, הבחין נהג המכונית שבה נסעתי, שאדם הנוסע מאחורינו מבקש לעקוף. כאשר הצליח בעקיפתו - אותת לנו בידיו שנעצור בצד הדרך. האיש יצא מהמכונית, התנשם והתנשף בכבדות, מה מתברר? בשעות הבוקר נודע לו, שזכה בפרס הגדול של מפעל הפיס, בסכום של מיליון וחצי שקלים, וברצונו להפריש מיד את כל מעשר הכספים

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, על שכרם הגדול של הבוטחים בהקב"ה

"יודים פִּיד עוֹסְקֵי תוֹרָתָךְ" (על הניסים)



מרודים ומבקשים לחם על הפתחים". הסיבה שהגאון זצ"ל הושיב את בן הרופא לצידו, היתה מפני שעכשיו הבן העני גורם לקידוש שם שמים, בעצם העובדה שאנשים רואים אותו, ונוכחים מי הוא ומי היה אביו, ומה היו דבריו, ועל ידי כך לומדים את הלקח הנ"ל.

מעשה מופלא התרחש בכולל אברכים, עם הרבה מוסר השכל בצידו, בענין האמונה התמימה בבורא עולם: אחד האברכים בכולל ההוא, התברך במשפחה מרובת ילדים, עד שדירתו הקטנה בת שני החדרים כבר לא הספיקה להכיל את בני המשפחה. בגבור עליו המצוקה, ניגש האברך אל ראש הכולל, ושאל בעצתו. ראש הכולל הביע דעתו, שהעצה היחידה שבכוחה לסייע לו, היא שיסע לכותל המערבי, וישפוך שם שיח ותחינה לפני השי"ת שישלח לו את ישועתו. עשה האברך כדבריו, נסע לכותל, עמד שם במשך שעה ארוכה בבכיות ובתחנונים, ו'הרעיש את השמים' בתפילתו. לפתע הוא מרגיש שמאן דהוא מקיש על גבו. הוא מסתובב אחורנית ופניו שטופות הדמע נתקלות ביהודי, והוא שואל במבע פנים רחמימאי: "מה אני יכול לעזור לך?"... האברך שטח את צרתו בענין הדירה הקטנה, שאינה מספיקה להכיל את

בני אדם שלא זכו להיות מבאי בית ה' ולטעום טעמה של תורה, באים מדי פעם אל לומדי התורה בטענה: "כיצד תתפרנסו, אם לא תשקיעו מעט מזמנכם ללימוד מקצוע כלשהו? הרי אי אפשר להתפרנס רק מלימוד תורה". כדאי לשמוע את הסיפור הבא, כדי להבין את הטעות הגדולה שבדבריהם, ולידע מה להשיב לאותם אנשים.

הגאון בעל ה"מחנה חיים" זצ"ל, רבי חיים סופר זוסמן, מגאוניה המפורסמים של יהדות הונגריה, היה רגיל לקרב יהודים אומללים שפגעה בהם יד ה', ולהכניסם לביתו. פעם, בעת דרשה שנשא לפני אלפי יהודים, האיר את פניו באופן מיוחד לאחד העניים שהיו בבית הכנסת, שהיה נראה באמת כעני ואביון, והושיבו לצדו בעת הדרשה.

הדבר היה לפלא בעיני הקהל הרב שהצטופף בבית הכנסת, כי למרות שהיה הגאון מורגל, כאמור, בכגון דא, מעולם לא הושיב עניים ליד כסאו בעת הדרשה. לאחר שסיים נגשו חשובי הקהל לשאול על מהותו של עני זה, ועל מה ולמה זכה למידה מרובה של כבוד? סיפר להם ה"מחנה חיים" דברים כהווייתם:

"בבודפסט היה רופא יהודי מפורסם, שרבים מתושבי העיר נזקקו לשרותיו ולטיפוליו. יום אחד, סיפר הגאון זצ"ל, "הגיע רופא זה לאבי ולאמי ושאל אותם מה יצא מילדיהם, הרי כולם לומדים תורה יומם ולילה, ואיך יוכלו לפרנס את משפחותיהם?..."

"ההורים השיבו שבתורה נאמר: 'ושננתם לבניך' וגם 'וקשרתם לאות על ידך', וכשם שאף אחד לא ישאל מה יצא מה'וקשרתם', כי יודע הוא שזו היא מצוה שיש לעשותה, גם בלי שתצא מכך הנאה גשמית, כך גם במצוות 'ושננתם'."

וזאת למודעי, שכל ארבעת ילדיה של אותה אמא, היו אבות בית דין ומרביצי תורה מפורסמים, כשה"מחנה חיים" היה הגדול מכולם, ולדרשותיו הגיעו אלפים.

"אתם יודעים מי הוא העני שהושבתי לצדי בעת הדרשה?" - אמר ה"מחנה חיים". "הוא בנו של אותו רופא שהגיע להורי עם השאלה הנ"ל. הקב"ה הוכיח לו שחור על גבי לבן שהצדיק אינו נעזב, ומזונותיו של מי שלומד תורה מובטחים לו, ודווקא אותו רופא שלכאורה התפרנס בשופי, והיה באפשרותו להעביר ירושה גדולה לבניו, הנה צאצאיו עניים

המשפחה הגדולה. והנה, הלא יאמן מתרחש למול עיניו המשתאות של האברך; האיש הלא מוכר, כך מתברר, הוא גביר גדול, ולשמע מצוקתו של האברך נפתח לבו לרווחה. בתוך זמן קצר הוא מסכם עם התלמיד חכם שהוא נותן לו את מלוא הכסף כדי לבנות חדר נוסף. חזר התלמיד חכם אל הכולל שלו, שמח וטוב לב, וסיפר את הסיפור המופלא לראש הכולל ולרעי האברכים, תוך שהוא מביע רגשי הודיה להשי"ת על כל החסד שגמל איתו.

אברך נוסף הלומד באותו כולל, בשמעו על הנס הגדול שהתרחש לחברו זה, כאשר הגביר הקיש לפתע על גבו, החליט גם הוא לנסוע לכותל המערבי ולהתפלל.

"אולי אזכה גם אני לדפיקות על הגב", אמר.

והנה בהיותו עומד ומתפלל בכותל, הוא מרגיש שמישהו מקיש על גבו. לבו נפעם מהתרגשות: 'הנה-הנה מגיעה עת ישועתי', חשב.

הוא מסתובב אחורנית, ובמי הוא נפגש? - בעני הפושט ידו לצדקה ופסוקו בפיו: "צדקה תציל ממות..."

בשובו לכולל, סיפר את סיפורו לראש הכולל, בנימה של אכזבה גדולה. הגיב ראש הכולל ואמר: "אם ברצונך לדעת מדוע חברך זכה בתפילתו ואתה לא, דע לך שחברך תלה את בטחונו וכל תקוותו אך ורק בבורא עולם, ולכן זכה שהגביר דפק על גבו, ונתן לו את כל צרכיו, ואילו אתה תלית את בטחונך ב... מי שידפוק לך על הגב!..."



המעשה דלהלן, שארע אצל הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל, התרחש בירושלים, כאשר האירועים הבטחוניים סביב מלחמת תש"ח גרמו למצוקה כלכלית נוראה בעיר, עד שנוצר מצב שלמשפחות רבות ממש לא היה מה לאכול. התקופה הזו זכורה לי היטב, והמצב בירושלים היה אכן גרוע ביותר.

פעם לפני שבת, לא היה לרבנית, אשתו של הגר"י צדקה, שום מאכל על מנת להכין את סעודות השבת. בבית היה רק קצת אורז, אותו ייחדה הרבנית למאכל עבור הילדים ביום ראשון.

אבל, כאשר שמע הגר"י צדקה שיש בבית אורז, הורה לאשתו להכין מהאורז הזה את מאכלי השבת, הרבנית הופתעה ושאלה את בעלה: "ומה יהיה עם מאכלי הילדים ביום ראשון? האם הנך רוצה לסמוך על הנס, ולחשוב שיפול לנו מאכל מן השמים?"

והגר"י צדקה השיב: "כן. אל תדאגי, ייפול לנו מן השמים..."

בני המשפחה אכלו את האורז בשבת. וקיימו מצוות עונג שבת, כשראש המשפחה נוסך בהם ביטחון בהשי"ת, ומבקש מהם לא לדאוג על המאכלים של ימי החול.

והנה, בשעות הבוקר המוקדמות של יום ראשון, ארע הנס: אורח מבגדד הגיע אל הגר"י צדקה, והביא איתו שק מלא בכל טוב, במאכלים טעימים וגם באורז.

שאלתי את גיסי מרן הגר"ח קנייבסקי, האם אכן מותר לנהוג כך, ולאכול בשבת את האורז, ובאשר למאכלים של ימי החול - לסמוך על הנס?

והשיב לי מרן שליט"א אמנם במקרה רגיל אסור לעשות כך, אבל במקרה של הגר"י צדקה, יש להמליץ על כך את מה שמובא ב'חזון איש'

בדינו של ילד המשלשל בשבת, שמותר לבשל לו אורז, אבל מי שבוטח בהשי"ת, אין מזניחין אותו, ומותר לו להיכנס לקצת-סכנה, ולא לבשל את האורז, ולסמוך על הקב"ה.

"אין ספק שהגר"י צדקה השתייך לחבורת הבוטחים בהשי"ת בכל לבבם ובכל נפשם, ולכן מותר היה לו לסמוך על הנס, כמו שאכן ארע", אמר הגר"ח קנייבסקי.



מהמעשה הבא נראה, כיצד דואג הקב"ה לצדיקים עושי רצונו ואינו עוזב אותם לעולם:

כאשר חזרתי פעם מהשיעור בבית הכנסת 'דברי שיר', הבחין נהג המכוננית שבה נסעתי, אדם הנוסע מאחורינו ומבקש לעקוף, הוא הבהב נמרצות, וניכר היה שהוא רוצה לשוחח איתי בעניין דחוף. כאשר הצליח בעקיפתו - אותת לנו בידי שניעצור בצד הדרך.

האיש יצא מהמכוננית, התנשם והתנשף בכבודות, ועברו כמה דקות עד שנרגע ויכול היה לספר את סיפורו. מה מתברר? בשעות הבוקר נודע לו שזכה בפרס הגדול של מפעל הפיס, בסכום של מיליון וחצי שקלים, וברצונו להפריש מיד את כל מעשר הכספים, לפני שיתגבר עליו היצר... הוא ביקש להתייעץ איתי למי כדאי להפריש את הכסף.

אשריכם ישראל!

הצעתי בפניו כמה כללים, המגדירים את העדיפויות ההלכתיות בנתנת הכסף, החל באלמנות ויתומים, עבור דרך תלמידי חכמים היגיעים בתורה וצריכים להשיא את ילדיהם, וכן הלאה. במהלך השיחה הועלה שמו של אברך פלוני, שילדיו הגיעו גם הם לפרק האיש מקדש, ובביתו לא היתה פרוטה לפרטה, והזוכה החליט להעביר אליו את המעשר.

עוד באותו לילה התדפק היהודי שזכה במפעל הפיס אצל אותו אברך, ומסר לו צ'ק מכובד ביותר, שהיה בו כדי להקל את הדחקות הגדולה ששררה בביתו.

ואז נזכרתי בדבר פלא: רק בלילה הקודם שוחחתי עם אותו אברך בלימוד, וכשהוא שח בפני על דחקותו בענייני כספים, שמעתי ממנו דברים ברורים באמונה ובטחון. "אני סומך על אבי שבשמים, שלא ימנע ממני כל טוב ויספק כל צרכי", אמר לי האברך ההוא.

לאחר דיבורם כאלה הבינותי שהישועה כבר תרדוף אחריו. ידעתי שבסופו של דבר יושפע עליו שפע רב מן השמים, שהרי צנצנת המן קיימת עד היום, וממתינה ללומדי התורה. המתנתי אף אני בציפיה כדי לראות מהיכן תגיע הישועה של האברך הלז.

והיא הגיע הרבה יותר מהר מכפי שחשבתי.

בלילה הקודם הוא עוד היה אברך עני, והנה כעבור עשרים וארבע שעות מתדפק הצ'ק על דלתו של האברך, שלא היה צריך אפילו לזוז מן הבית כדי לקבל אותו... כיון שהגיע רגע-הישועה, סבבו מן השמים שהזוכה בפיס ירוץ וירוך, יעקוף את הרכב שבו נסעתי, ויבקש שאפסוק לו במהירות למי לתרום את הכסף. הכל בבחינת 'וירצוהו מן הבור', שכאשר מגיע הרגע, הכסף לא ישתהה רגע נוסף. וכפי שאמר הפזמון 'איש חסיד היה', שאליהו הנביא אמר לחסיד 'באמת היום תתעשר'.

(מתוך 'הגדה של פסח' - חישוקי חמד)

אמר רבינו שכדי להציל את עולם התורה הוא מוכרח לשנות ממנהגו ולקבלו בביתו, אבל לפני שהוא הגיע, דרש רבינו שלא יישאר איש בבית, חוץ מאלו שהיו נצרכים לשם כך, ולא אף אחד נוסף, וגם אני קיבלתי הוראה לעזוב את הבית באותה השעה, כדי שלא אכשל בראיית פניו של אדם המחלל שבת. סיפרו לי שגם במהלך הפגישה לא הביט מרן זצ"ל בפניו של האיש

לרגל יומא דהילולא של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטיינמן זיע"א - סיפורים ועובדות המובאים מפיו של נאמן ביתו ותלמידו חביבו הרה"ג ר' איסר זלמן שוב, מרבני ישיבת אמרי משה במיוחד ל'לקראת שבת'

יעקב א. לוסטיגמן



זכה הרה"ג ר' איסר זלמן שוב, למה שרק מעטים זוכים לו בכל דור ודור, להיות מקורבו ונאמנו של מנהיג הדור מרן ראש הישיבה רבינו הגדול הגראי"ל שטיינמן זיע"א. הרב שוב היה מעלה על הכתב את שיעוריו של מרן הגראי"ל, ואף שימש אותו כתלמיד נאמן במשך שנים רבות, עד שהיה לאחד מאנשי הסוד של בית מרן זצ"ל.

לקראת יומא דהילולא השלישי של אותו צדיק קדוש ונשגב, פנינו לרב שוב, וביקשנו ממנו שיעניק לקוראי 'לקראת שבת', הצצה קטנה נוספת לחייו המופלאים של מרן הגראי"ל זצ"ל, אופן ההתייחסות שלו לנושאים שונים, ומעט פרפראות ודברי חכמה שנשמעו מפיו הקדוש והטהור.

• דומה כי אחת התכונות הבולטות של מרן הגראי"ל היתה הענווה והפשטות שאפיינו אותו. הוא התגורר בבית ישן שמצבו הפיזי לא היה משופר בלשון המעטה, מעולם לא הילך בגדולות ולא חיפש שררה או כבוד, ובכל זאת אנחנו רואים שהוא הנהיג ביד רמה את היהדות החרדית כולה, בגאון ובעוז רוח, כשהוא מקבל הכרעות היסטוריות, כאחד הגדולים. איך אפשר להסביר את השילוב המיוחד הזה של שני הדברים הללו בכפיפה אחת?

"על השאלה הזאת אענה בסיפור מעשה שהיה", משיב הרב איסר זלמן שוב, "ביום מן הימים הגיע למעונו של מרן זצ"ל יהודי אמריקאי, ובפיו שאלה מאוד מקורית: "אני חייב לדעת", הוא אמר לראש הישיבה, "האם הראש ישיבה יודע שהוא גדול הדור?...".

"כבר קדמך אחר", השיב ראש הישיבה, "ושאל את מרן החזון איש את אותה השאלות בדיוק. החזון איש זצ"ל השיב לו כך: "אני יודע שאני גדול הדור. אבל אני גם יודע שעדיין לא הגעתי לדרגה שאני צריך להגיע אליה.

"לעומת זאת, בפעם אחרת, אחרי פטירתה של הרבנית מרת תמר ע"ה, כשהתברר היכן ביקש מרן להיקבר לאחר אריכות ימיו ושניו, שאל אותו מאן דהו, מדוע בחר רבינו מקום פשוט כל כך, ורחוק כל

כך מגדולי בני ברק האחרים. השיב לו ראש הישיבה זצ"ל: "האמת שאני אדם פשוט מאוד", אמר, "הציבור טועה בי וחושב אותי לגדול. באים אלי ושואלים אותי שאלות מורכבות, ומצפים ממני שאענה עליהן כאחד הגדולים, אני לא אדם רע חלילה וחס, ולכן אני עונה על השאלות, כדי שלא להיות אכזרי, אבל אחרי שאשוב לבית עולמי, אני חוזר לאמת, שם אין את כל החשבונות האלו, ולכן אני רוצה להיות במקום המתאים לי...".

"כלומר, ראש הישיבה זצ"ל היה ענוותנותו ושפל ברך ברמה כזאת שהוא היה בטוח במאת האחוזים שהוא לא ראוי למעמד, ומצד שני הוא הבין שכרגע הוא נפל משום מה למקום הזה של גדול הדור, והתפקיד שלו זה להנהיג. כמו שכל יהודי צריך למלא את התפקיד שלו בעולם, גם הוא מילא את התפקיד, למרות שהוא חשב שאינו ראוי לכך".

• היו תקופות של מתיחות גדולה, מאבקים גדולים, ראו עליו שינוי כלשהו?

"הדבר העיקרי שראו אצלו בכל התקופות היה השקיעות בלימוד", משיב הרב שוב. "יכולת לראות אותו מפסיק מלימודו לצורך עניין ציבורי חשוב וכדו', דן בכובד ראש בשאלה, ומיד לאחר שהשיחה הסתיימה הוא היה שוקע בלימוד כאילו לא הפסיק בכלל. ממש מאותה הנקודה בצלילות ובעמקות. זאת תכונה שרבינו עבד עליה בצעירותו, והרגיל את עצמו לחזור תמיד לגמרא ולהתנתק באותו רגע מכל מה שהיה מקודם או מה שקורה מסביב".

הוציאו כל איש מעלי

"מצד שני, הוא כן היה לוקח את הדברים ללבו וכשהוא לא היה לומד, ראו עליו שהוא עסוק בנושא. אם הזכרת את חוק הגיוס, רבינו אמר לי שהוא מזכיר את הנושא הזה כל יום בתפילת שמונה עשרה, ומבקש שתוסר הגזירה הזאת מעל עולם התורה, כמו"כ היה מרבה בתפילות ובאמירת תהילים להצלחת המערכה.

"ובפרט בימים שהיתה הצבעה על חוק הגיוס, והיה חשש שתתקבל החלטה שאינה לטובת עולם התורה, הוא היה ממש 'אויס מענטש', ואמר כמה וכמה ספרי תהילים באותו יום, כשהוא מנסה להפעיל מאמצים אחרונים להביא לתוצאה טובה יותר.

"כך למשל נוהג היה רבינו להימנע מכל וכל מפגישה עם אנשים שאינם שומרי תורה ומצוות, וכשהגיע הגיע לאנשים מפורסמים הוא לא הסכים לקבל כל אחד שאינו חרדי, כדי שלא יגידו בהמשך שרבינו תומך בהם וכדו'.

"באחת הפעמים נכנסו אנשי יהדות התורה לרבינו, ואמרו לו שישנו אחד, שיש לו השפעה גדולה על חבריו, ואם רבינו יקבל אותו לפגישה בביתו, ויבקש ממנו להשפיע, הוא בוודאי יתאמץ בעניין, אבל יש בעיה כי אותו אדם הנו מחלל שבת ל"ע. אמר רבינו שכדי להציל את עולם התורה הוא מוכרח לשנות ממנהגו ולקבלו בביתו, אבל לפני שהוא הגיע, דרש רבינו שלא יישאר איש בביתו, חוץ מאלו שהיו נצרכים לשם כך, חברי הכנסת החרדים עצמם, ולא אף אחד נוסף, וגם אני קיבלתי הוראה לעזוב את הבית באותה השעה, כדי שלא אכשל בראיית פניו של אדם המחלל שבת. סיפרו לי שגם במהלך הפגישה לא הביט מרן זצ"ל בפניו של האיש, למרות שהתייחס אליו יפה וניהל עמו שיחה קולחת ומעניינת כשהוא גם מחמיא לו על כך שבציבור החרדי יודעים שיש לו לב חם לתורה ולעולם התורה".

השפעה לדורות!

"באופן כללי, כל שאלה שהוצגה בפניו בענייני הציבור, היתה עוברת על ידו חקירות ובדיקות לא רק לגוף השאלה והתשובה עצמה כיצד יענה לה, אלא גם מה תהיינה ההשלכות של ההוראה שלו לשנים הבאות ולדורות הבאים. כל מעשה וכל אמירה היו מחושבים, כדי שלא ילמדו הלכה לדורות ויעשו דברים שאינם לפי רוח התורה, כשכביכול הוא הורה על כך או הסכים לכך.

"אני זוכר מקרה שבו הגיע למרן יהודי עם רעיון יפה מאוד: ולי נתקן תקנה שבכל תלמודי התורה יקדישו עשר דקות לימוד ביום ללימוד מצוות התורה. יש היום ספרים ב"ה שמרכזים את כל תרי"ג המצוות

בשפה שווה לכל נפש, וילדים רבים לומדים בהם בשעות הפנאי, או במסגרות שונות שהוקמו על ידי החיידרים, אבל למה שלא נתקן שזה יהיה משהו כללי, וכך נזכה שכל ילדי ישראל הלומדים בת"תים, יכירו את כל תרי"ג המצוות.

"רבינו זיע"א התנגד לכך נחרצות. 'בשום אופן לא', הוא אמר. היהודי שהציע את הרעיון ממש נבהל. הוא לא הבין מה כל כך נורא בהצעה שלו, פנה אליו מרן ראש הישיבה והסביר לו: "אתה מגיע עם רעיון נפלא שקשה לסרב לו, אבל מחר יבוא יהודי נוסף עם עוד רעיון נפלא וגם לו יהיה קשה לסרב, ולאחריו יבוא אחד נוסף, יקדישו עשר דקות ביום ללימוד תרי"ג מצוות, ועשר דקות ללימוד שמירת הלשון ועשר דקות ללימוד שער הביטחון ועשר דקות ללימוד מצוות התלויות בארץ ועשר דקות ללימוד ענייני הצדקה והחסד וכן על זה הדרך, עד שבסופו של דבר לא יישאר בכלל זמן ללמוד גמרא, שזה עיקר העיקרים. אני דוחה את ההצעה שלך, בגלל ההצעות שיבואו אחריה".

• אומרים על מרן זצ"ל, שהוא ידע להשיג סכומי עתק לצדקה שגייס מיהודים עשירים, להחזקת תורה וחסד. בוודאי הייתם עדים למקרים כאלו...

"זאת טעות נפוצה. מרן זצ"ל מעולם לא דרש ממישהו לתת צדקה, ובוודאי שלא קבע סכומים. גם כשהוא היו באים אליו ושואלים אותו כמה לתת, הוא לא הסכים לומר.

"זכור לי מקרה אחד בוודד שבו הגיע יהודי עשיר ואמר לרבינו שאם הוא יגיד לו לתרום, כל סכום שהוא, הוא יתרום אותו בשמחה ובחפץ לב. רבינו לא רצה לומר סכום אבל הוא לחץ מאוד עד שרבינו אמר "אני הייתי נותן לעניין הזה שני מיליון דולרים", ואכן עמד אותו עשיר ונישב את הסכום הזה במלואו".

מה תעשה על כל כך הרבה כסף?

"לעומת זאת, זכור לי מקרה הפוך שבו היה פנו אנשי רבינו ליהודי עשיר שגם הפעיל קרן צדקה, וביקשו ממנו סכום של עשרים אלף שקלים לחתונתה של יתומה שאביה היה מקורביו מאוד למרן זצ"ל, ואותו עשיר אמר שלכבוד הבקשה של רבינו הוא מוכן לנדב סכום של עשרת אלפים שקלים, אבל אם רבינו יורה לו לתרום 20 אלף, הוא יתרום את מלוא הסכום. כשאמרו זאת לרבינו השיב מיד: "שייתן עשרת אלפים שקלים, ושלא יעשה לי טובות. מישהו אחר כבר יזכה לשלם את עשרת האלפים הנוספים".

"באופן כללי הגישה שלו היתה שאף אחד לא עושה לו טובה כשהוא תורם כסף לצדקה. ההיפך הוא הנכון, הטובה היא לתורם עצמו, ואם הוא לא יתרום, יהיה מישהו אחר, הקב"ה ימשיך לנהל את העולם כרצונו גם אם אדם פלוני לא יתרום את הסכום הנדרש.

"גם כשהיו באים אליו ראשי מוסדות גדולים ומבקשים שיכתוב מכתבי ברכה לגבירים שתורמו להם הון רב, רבינו היה נעתר לבקשה וכותב מכתב, אבל הוא לא היה מודה על הנתנה אלא משבח אותה, וכותב לתורם כמה גדולה הזכות שלו שהוא תרם".

• ובכל זאת, אנחנו שומעים על עשירים רבים שתורמו סכומי עתק

אבי הילד הגיע יחד עם בנו למרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, כדי להודות לו על הברכה שהניבה תוצאות ברוכות. על פי צו האופנה כיום, מצוי שילדים קטנים לובשים בגדים, עליהם רקומות דמויות שונות. ודמות חמור הופיעה על הסוודר שהילד עטה לגופו. רבי חיים קלט את החמור המצוייר שבלט מבגדי הילד, ושאל את אביו: "מה זה?!"

הגה"צ רבי חזקיהו מישקובסקי שליט"א, על איך ניתן להשכיח את התורה?

"כל היום היא שיחתי" (תהלים קיט, צז)



על הברכה שהניבה תוצאות ברוכות. על פי צו האופנה כיום, מצוי שילדים קטנים לובשים בגדים עליהם רקומות דמויות שונות. משום מה הופיעה דמות חמור על הסוודר שהילד עטה לגופו. רבי חיים קלט את החמור המצוייר שבלט מבגדי הילד, ושאל את אביו: "מה זה?!"

האב המבוויש הגיב במבוכה: "הרי כתוב בספרים שגם המשיח יבוא כשהוא רכוב על חמור!"... אמר לו רבי חיים: "המשיח באמת ירכב על החמור, הבעיה היא שכאן החמור רוכב על הילד!"

חמור מבטא חומריות, כשמשתעבדים לחומר והופכים להיות עבדים נאמנים לגשמיות, מאבדים את הכל. ברגע שנותנים ערך ומשקל למשהו אחר מלבד תורה, נכנסים לקרבנו דברים בטלים, והתורה יוצאת החוצה. החומר והגשם אינם יכולים לדור בכפיפה אחת. אהבת תורה ואהבת העולם הזה אינם יכולים לצעוד בצוותא, כך מאבדים את את הרוחניות שבקרבנו, ושוכחים, חלילה, את התורה.

בקדוש ישראל תתהלל

במדרש (בראשית רבה פג, מג) הובא משל יפה: "החייטים

אנו מצויים בעיצומה של תקופה הרת עולם. המאבק של היוונים והמתיוונים חוזר ונייעור בכל הכוח והעוצמה. גם בדורנו נטושה מלחמה עזה, על מנת לשמור את פך השמן הטהור. זהו אחד המאבקים הגדולים על ציפור נפשנו.

ב"על הניסים" אומרים: "כשעמדה מלכות יוון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך, ולהעבירם מחוקי רצונך", השאלה העולה מאליה היא: איך ניתן להשכיח את התורה? אמנם אפשר לבטל תורה, אפשר לגזור שלא יקיימו את התורה, אבל כיצד משכיחים את התורה?!

נאמר בפסוק: "מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" (תהלים קיט, צז). במדרש הובא על כך משל לחבית של דבש, שכאשר יוצקים לתוכה מים, יוצא ממנה דבש. כך הוא גם מוחו של האדם. כאשר נכנסים לתוכו דברים בטלים, התורה יוצאת ממנו. לכן, אמר דוד המלך ע"ה: "כל היום היא שיחתי", כיון שאם האדם לא עוסק בתורה כל היום בשלימות, ממילא נכנסים בראשו דברים בטלים, והתורה יוצאת החוצה.

בדרך זו בקשו היוונים "להשכיחם תורתך". הם התאוו להעניק ערך לדברים בטלים, להכניס לראש שישנם עוד ערכים בעולם זולת התורה. ברגע שנכנסים לראש דברים בטלים - ממילא התורה פורחת ונשכחת.

חומר וגשם אינם דרים בכפיפה אחת

בכל דור ודור השטן נלחם כדי לשוות ערך לדברים בטלים. בזמן החשמונאים הוא ביקש לטעת בעם ישראל את תרבות הגוף. בדורנו הוא נאבק כדי להחדיר למחיצתנו את מאוויי העולם הזה.

סיפר לי יהודי מירושלים, שנכדו לא ראה הצלחה בלימודיו בתלמוד תורה. היהודי עשה מה שיהודים רבים עושים, נסע לבני ברק, נכנס למרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, וביקש ברכה. רבי חיים ברך את הילד. בחסדי ה' הברכה נשאה פרי, והילד השתנה מן הקצה אל הקצה, והחל לראות ברכה בלימודיו.

אבי הילד הגיע יחד עם בנו למרן רבי חיים קנייבסקי, כדי להודות לו

שיראה כי אתה פוסח עליו במפגיע, ומחלק רק לכל היושבים בסביבתו!"

המיליונר חיכך ידיים בסיפוק, ממתין לראות את היהודי שנוא-נפשו, עוזב את המסעדה בוש ונכלם. אך לחרון אפו נוכח לראות, כי היהודי רק נעשה עליו מרגע לרגע. הדם עלה לראשו, הוא ניגש למלצר הראשי ושאל בזעם: "מהי המנה המפוארת ביותר המוגשת במסעדה? כמה היא עולה? שש מאות דולר? אין בעיה! עכשיו אתה עובר בין כל הסועדים, ומגיש לכולם את מנת הדגל על חשבוני. רק אל תשכח, כשתעבור ליד היהודי, אל תתן לו מאומה!"

המיליונר אכול השנאה היה בטוח, כי כעת היהודי יעזוב את המסעדה רווי השפלה, אולם לתדהמתו הרבה, היהודי רק צחקק לו באושר, ושמחתו הרקיעה שחקים!

המיליונר החליט שהוא חייב לברר מה קורה פה. ניגש אל היהודי, ושאל בפליאה: "אני לא מצליח להבין אותך, אתה רואה שמביישים אותך, ורק צוחק יותר ויותר ועולז עוד ועוד?!"

"מה אתה לא מבין?!", השתפך היהודי בגיל, "אני בעל המסעדה, על כל מנה שמזמינים, אני מרוויח טבין ותקילין. אדרבה, תמשיך לחלק לכולם על חשבונך עוד מנות משובחות ויקרות, שתמלאנה את כיסי במזומנים!"

הויכוח בין עם ישראל לאומות הוא מיהו בעל המסעדה, מי לוקח את הקופון בסופו של יום. אמנם כל העולם הזה הוא הבל הבלים, אבל הוא נועד רק עבור עם ישראל. המילה הראשונה שהקב"ה כתב בתורה היא "בראשית" - בשביל ישראל שנקראו ראשית, ובשביל התורה שנקראת ראשית. כל הבריאה סובבת סביב התורה ועם ישראל. כל הצרות והטובות שבעולם באות בהקשר לעם ישראל, לטוב ולמוטב, ובסופו של דבר אנו נהיה אלו שיגרפו את כל הקופה.

"חפץ חיים" זצ"ל היה אומר: אחי יוסף עשו את כל הטצדקי שבעולם כדי שחלומותיו לא יתקיימו, אך בסופו של דבר הם, כמו ידיהם, גרמו לכך שהחלומות יתגשמו על ידי שמכרוהו למצרים, שם הוא התמנה למשנה למלך!

עלינו להשריש לעצמנו כי הקש, המוץ והתבן אינם שווים מאומה. הם נועדו רק לצורך התבואה. אמנם היא הקטנה מכולם, אך היא הנותנת, דווקא מכיוון שגרעיני התבואה קטנים, יש צורך בקש, במוץ ובתבן כדי להגן עליהם. אבל ברגע שהתבואה נשלמת - זורים את המוץ לרוח, שורפים את הקש, ומותירים רק את החיטה הראויה למאכל.

האומות נמשלו לקש, מוץ ותבן שנבראו לצורך החיטה, ואילו עם ישראל נמשל לחיטה שכל השדה נזרעה עבורה. העולם לא נועד עבור האומות, אלא למען כלל ישראל. לא רחוק לומר, שכל פיתויי העולם הזה נועדו עבור אדם אחד, שיתגבר על יצרו ויתגדל במידות. כל העולם וחמדותיו נבראו בשביל ישראל שיעסקו בתורה!

(מתוך 'דורש טוב' - חנוכה)

והתבן והקש מדיינים אלו עם אלו; החיטים אומרים: 'בשבילנו נזרעה השדה', הקש אומר: 'בשבילי נזרעה השדה', אמרו להם החטים: 'תבוא השעה, ואתם רואין'. כיון שהגיעה עת הגורן, התחיל בעל השדה נוטל את הקש ושורפו, ואת התבן ומפזרו, והחטים מעמידן כרי, והתחילו הכל מנשקין אותן. כך ישראל ואומות העולם מדיינין, אלו אומרים: 'בשבילנו נברא העולם', ואלו אומרים: 'בשבילנו'. אומרים ישראל: 'תבוא השעה ואתם רואים', לעתיד לבוא 'תזרם ורוח תשאם', אבל ישראל - 'ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל!"

אומות העולם מתנצחות זו עם זו. אמריקה, רוסיה, יפן וגרמניה מתווכחות מיהו השולט בעולם. אבל כלל ישראל, בני התורה, אינם כלל בפרשה. הם מתי מספר, אף אחד לא מעלה בדעתו לכלול אותם בויכוח. אולם בסופו של דבר, בעת הגאולה, יבוא הקב"ה, יפזר את האומות וירומם את ישראל, כמאמר הנביא: "תזרם ורוח תשאם וסערה תפיץ אותם ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל" (ישעיהו מא, טז).

שמעתי מאחד המגיידים מעשה יפה, שאיני יודע אם היה או לא היה, אבל בתור משל הוא בוודאי טוב ונאה: בארצות הברית הייתה מסעדה מפורסמת ויוקרתית, שרק מיליונרים בעל הון היו יכולים להרשות לעצמם לסעוד בין כתליה המפוארים. אדם מן השורה, שאינו מיליונר אמיתי, לא היה מסוגל לעמוד במחירים המופקעים שדרשו שם על כל מנה. כל דבר קטן עלה חמישים דולר, מאה דולר ואף מאתיים דולר...

ביום מן הימים פקד את המסעדה מיליונר אנטישמי כבד-בשר. ספק אם יש לו יותר כסף ממה שהוא אנטישמי, ספק אם הוא אנטישמי יותר ממה שיש לו כסף. האיש נכנס למסעדה, וראה את כולם יושבים על סיר הבשר, נהנים ומאושרים, ובאמצע יושב יהודי זחוח דעת, שחיך רחב נסוך על פניו. מראה היהודי היושב בנחת, הוציא למיליונר את התיאבון ברגע אחד. הוא החליט שאינו מסוגל לאכול כנגד היהודי המאושר, אבל מה יעשה? הרי במקום אחר זו בושה למיליונר כזה למלא את כריסו...

האיש גדוש השנאה, החליט לגרום ליהודי לעזוב את המקום בלי אומר ודברים. הוא ניגש בשמחה למלצר הראשי וברר: "מה מחירה של כוסית היין הכי משובחת בתפריט? שישים דולר? אין בעיה! לך וחלק לכל המסובים כוסיות יין על חשבוני, אבל כשתעבור ליד היהודי שיושב לו באמצע המסעדה שבע נחת, דלג עליו במופגן, והגש כוסיות יין רק ליושבים לידו..." המיליונר היה בטוח שברגע שהיהודי יחווה כזו פגיעה מול העשירון העליון, הוא יימלט מהמקום בבושת פנים. והנה הוא רואה שבמקום להיעלב, היהודי רק יושב ומחייך מאוזן לאוזן.

אפוף משטמה ניגש המיליונר בשנית למלצר הראשי, וחקר: "יש לכם בתפריט איזו עוגה מיוחדת? היא עולה מאה עשרים דולר? אין בעיה! חלק לכולם עוגות על חשבוני, אך כשתחלוף ליד היהודי שיושב לו באמצע המסעדה מדושן עונג - תדאג

כשהגיע הבחור, ביקש אביה של הבת לתהות על קנקנו. אולם כיצד יעמוד הגביר על גדלותו בתורה, הרי הוא אינו יודע מאיזה צד פותחים את הגמרא... ואז נזכר בשאלה שנקרה במוחו שנים רבות: "ובכן, מדי ליל שבת, אני קורא את משנת 'במה מדליקין'. המשנה מונה שורה של דברים שאין מדליקין בהם את הנר בשבת, והאחרון שבהם - 'ולא בחלב נחום'... אמור לי, במה חטא אותו נחום, שאסרו חכמים להדליק בחלב שלו?..."

הגה"צ רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל על הנסים והנפלאות



הכל משמיים, כל צעד ושעל נעשה בהשגחה מדוקדקת. את הלימוד הזה למדים מנס חנוכה. האמונה הזאת ספוגה בשמן של הסופגנייה. שום דבר אינו טבעי ואינו נעשה מאליו, הכל משמיים, והכל נעשה בחשבון מדוקדק.

ערכה של עניית אמן

כאשר יוסף הצדיק יצא מבית הסוהר הוא היה צריך לברך "ברוך מתיר אסורים". אבל מדוע אנו מברכים ברכה זו מדי יום? וכי היינו כלואים בבית הסוהר?

התשובה היא: כן! בלי הקב"ה, אנחנו כלואים ומשוקקים, מכך רגל ועד ראש. מי גורם לנו שנוכל להניע את ידינו ורגלינו? הקב"ה! שום דבר לא קורה מעצמו. ואחרי שהקב"ה הוסיף אותנו מבית האסורים, ונתן לנו את היכולת להניע את ידינו ולנוע ברגלינו, עלינו לברכו על כך בשם ומלכות.

כך צריך להיות מבטו של האדם על כל מה שקורה לו: שום דבר לא מובן מאליו. כל מה שקורה לו, גם הדברים הפשוטים ביותר, הם בגדר נס; נס נסתר המלוּבש בלבוש טבעי.

יודעה קושיית ה"בית יוסף", מדוע קבעו שמונה ימי חנוכה זכר לנס פך השמן, שהספיק ליום אחד ודלק שמונה ימים, הרי הנס היה רק שבעה ימים?

על קושיה זו נאמרו תילי תילים של תירוצים, פלפולים ומערכות שלימות, **הסבא מקלם** זצ"ל מתרץ זאת על דרך המחשבה והמוסר: אכן, נס הדלקת השמן היה שבעה ימים, אבל הייתה עוד מעלה גדולה שהתעוררה מחמת אותו נס: בני אדם מתייחסים אל השמן הדולק כאל דבר טבעי. הם חושבים בלבם: כשם שבדרך הטבע החומץ לא דולק - כך בדרך הטבע השמן דולק. כאשר הם ראו כיצד השמן דולק בדרך נס, הם הגיעו להכרה שיש כוח עליון שעומד מאחורי פעולת השמן, מכאן הם הגיעו להכרה כי גם כאשר השמן דולק באופן 'טבעי', הדבר לא נעשה מאליו, אלא יש כוח עליון שמדליק אותו.

רבי חנינא בן דוסא אמר לבתו: "מי שאמר לשמן וידלוק - הוא יאמר לחומץ וידלוק" (תענית כה ע"א). אבל גם להיפך: מי שאומר לחומץ לדלוק בדרך נס, הוא זה שאומר לשמן לדלוק בדרך הטבע, כביכול.

אם כן, בעצם, אין הבדל בין שמן שדולק בדרך הטבע לשמן שדולק בדרך נס - הכל נס! כל הטבע הוא נס; נס נסתר שמלוּבש בלבוש טבעי. נמצא, שבעצם, הנס שבהדלקת המנורה בפך השמן היה שמונה ימים: ביום הראשון היה נס נסתר, ובשבעת הימים שלאחר מכן היה נס גלוי. הלימוד החשוב הזה התעורר אצלם על ידי נס פך השמן. על כן, מלבד זכר לשבעת ימי הנס הגלוי, קבעו יום נוסף זכר להדלקה ביום הראשון, שאז חדרה בהם ההכרה, שגם ההדלקה ה'טבעית' באותו יום הייתה נס - נס נסתר.

כך מפרשים את הנאמר ב"מעוז צור": "בני בינה ימי שמונה קבעו שיר ורננים". "בני בינה" - על ידי הבינה שקיבלו מהנס הגלוי של המנורה שדלקה שבעה ימים, "ימי שמונה קבעו שיר ורננים" - קבעו זכר גם ליום הראשון, וביחד - שמונה ימים, להודיע לדורות עולם כי אף ההדלקה הטבעית היא נס; נס נסתר שמלוּבש בטבע.

בחנוכה אוכלים סופגניות ספוגות בשמן, זכר לנס פך השמן. אכילת סופגנייה צריכה לגרום לנו להיות ספוגים באמונה, ספוגים בהכרה שכל הטבע שסביבנו הוא נס אחד גדול. שום דבר לא נעשה מאליו,

יחשוב כאילו שכונה נגדו

האמת היא שזה לא חידוש של ה"חזון איש", זו הלכה פשוטה שחיבת לעמוד לנגד עיניו של כל יהודי.

וזה לשון ה'שולחן ערוך' (אורח חיים סימן צח סעיף א): "המתפלל צריך שיכוון בלבו פירוש המילות שמוציא בשפתו, ויחשוב כאילו שכונה כנגדו, ויסיר כל המחשבות הטורדות אותו, עד שתישאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפילתו. ויחשוב כאילו היה מדבר לפני מלך בשר ודם, היה מסדר דבריו, ומכוון בהם יפה לבל ייכשל, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חוקר כל המחשבות".

מוסיף ה'שולחן ערוך': "וכך היו עושים חסידים ואנשי מעשה, שהיו מתבודדים ומכוונים בתפילתם, עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתגברות כוח השכלי, עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה".

זה היסוד של תפילה! זו תפילה של עידית - "מבכורות צאנו ומחלביהן". כל חיסרון בשלמות של התפילה מנחית אותה למדרגה נמוכה יותר.

אומרת הגמרא (ברכות ו ע"ב): "מאי (תהלים יב, ט) 'כרום זלות לבני אדם' - אלו דברים שעומדים ברומו של עולם ובני אדם מזולזלין בהן". מה הם הדברים שעומדים "ברומו של עולם"? אומר רש"י: "זו תפילה שעולה למעלה".

אוי! כמה התפילה צריכה חיזוק! אמנם לא קל להגיע למעלתם של אותם "חסידים ואנשי מעשה", אבל אף אחד אינו פטור מלעבוד על עצמו כדי להגיע למדרגתם.

לכן, מיד לאחר שמורה לנו ה'שולחן ערוך' מהי תפילה כהלכתה, הוא מוסיף להדריכנו כיצד זוכים לכך: "וצריך שיחשוב בדברים המכניעים הלב, ומכוונים אותו לאביו שבשמים, ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש". מוסיף הרמ"א: "ויחשוב קודם התפילה מרוממות האל-יתעלה ובשפלות האדם, ויסיר כל תענוגי האדם מלבו".

בסעיף ב' אומר ה'שולחן ערוך': "לא יתפלל במקום שיש דבר שמבטל כוונתו, ובשעה המבטלת כוונתו".

ובסעיף ג': "יתפלל דרך תחנונים, כרש המבקש בפתח, ובנחת, ושלא תראה עליו כמשא ומבקש ליפטר ממנה".

לא מדובר על הידורים וחומרות, אלא על עצם התפילה! תפילה איננה קריאת פסוקים מתוך הסיידור. תפילה לא 'אומרים' ולא 'קוראים', תפילה מתפללים, מתחננים, מבקשים. תפילה היא עבודת ה'! "ולעבדו בכל לבבכם", איזו היא עבודה שהיא בלב - הוי אומר זו תפילה" (תענית ב ע"א). עבודת ה' צריכה להיות בכוונה, בתחינה, עם כל הלהט וההתלהבות דקדושה.

אומרים חז"ל (ברכות טו ע"ב): "כל הקורא קריאת שמע ומדקדק באותיותיה - מצננין לו גיהנום".

מה ענין השכר למעשה?

ה"בית יוסף" (אורח חיים סי' סב) מביא את דברי רבי יצחק אבוהב (מקסטיליה, להבדיל מרבי יצחק אבוהב בעל 'מנורת המאור'), שיש כאן מדה כנגד מדה: "הטעם שמצננין לו גיהנום, שמאחר שהוא

כשאנו אומרים בברכת ההודאה: "ועל נסיך שבכל יום עמנו, ועל נפלאותיך וטובותיך שבכל עת ערב ובוקר וצהרים" - הכוונה היא לאותם נסים נסתרים שנעשים לנו בכל רגע ורגע, על כל צעד ושעל. אם זה יהיה המבט שלנו, גם התפילות שלנו תקבלנה אצלנו משמעות אחרת לגמרי. כל ברכה צריכה להיאמר עם כל כוונת הלב, ועם כל רגשי ההודאה לה' השוכנים בלבנו; כל עניית 'אמן' צריכה להיות בכוונה עצומה.

אין לנו מושג בחשיבותה של ברכה אחת, בערכה של עניית אמן אחת. מובא בספרים הקדושים, כי כדאי הוא כל העולם כולו בשביל עניית אמן אחת של יהודי אחד!

כאשר אדם קם בבוקר ורואה חמה בזריחתה, הוא מתפעל: איזו בריאה מופלאה! מה הפעולה המתבקשת ממנו? תכנס לבית הכנסת ותודה לבורא עולם על שהוא "יוצר אור ובורא חושך", תברך אותו: "ברוך אתה ה' יוצר המאורות".

כך אומרים חז"ל במדרש (בראשית רבה סח, ט): "בערבית צריך אדם לומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שתוציאני מאפילה לאורה'. בשחרית צריך לומר: 'מודה אני לפניך ה' אלוקי שהוצאתני מאפילה לאורה'. במנחה צריך אדם לומר: 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקי שכשם שזיכיתני לראות חמה בזריחתה, כך תזכני לראותה בשקיעתה'".

אך אם אדם רואה את מעשי ה' ואת חסדיו, וממשיך לחיות את חייו בשוויון נפש - האדם הזה לא חי, הוא בבחינת מת!

כאן עולה מחשבה נוראה: מה עם אלו שכן זוכים להתפלל לה' ולברך בכל בוקר: "יוצר אור ובורא חושך", "ברוך אתה ה' יוצר המאורות", אבל התפילה שלהם יבשה, בלי כוונה, בלי התלהבות, האם אפשר לקרוא לכך 'תפילה'? האם זו הודאה? האם הם אינם בבחינת 'מתים'! נורא נוראות!

אבי, זכרונו לברכה לחיי עולם הבא, היה בעל תפילה אצל ה"חזון איש" זכותו תגן עלינו. תפילת שחרית בבית ה"חזון איש" הייתה כמנהג ותיקין. ה"חזון איש" היה חולה וחלוש, ופעמים רבות היה נכנס לתפילה באיחור. כמובן, לא היו מתחילים את התפילה לפני שהוא נכנס. מיד כשנכנס החלו בתפילה, אך בגלל האיחור בתחילת התפילה, זמן הנץ החמה התקרב. ואז התעוררה השאלה כיצד לנהוג, האם להאיץ את קצב התפילה כדי להספיק להגיע לתפילת שמונה עשרה בזמן הנץ החמה, או להתפלל בקצב הרגיל, וכתוצאה מכך לאחר את זמן הנץ החמה.

העניין חזר והתעורר בכל פעם שה"חזון איש" נאלץ להיכנס למקום התפילה באיחור. בקרב המתפללים היו חילוקי דעות, חלק אמרו כך וחלק אמרו כך. החליט אבא לגשת אל ה"חזון איש", ולשאול אותו אחת ולתמיד כיצד ראוי לנהוג.

השיב ה"חזון איש": אין כאן שאלה כלל. תפילת ותיקין בהנץ החמה - זו מעלה בתפילה, אבל אינה מעצם הדין. אולם תפילה חפוזת - אינה תפילה כלל!

קודם כל תתפלל, אחר כך אפשר להוסיף עוד מעלות והידורים בתפילה. אבל אם התפילה חסרה מעיקרא, מה הערך לכל אותן מעלות והידורים?

תפילה בכוונה - עניין של הרגל

נחשוב לרגע, האם באמת אנו נקיים לגמרי משגיאות מביכות כאלה? אדם יכול להתפלל עשרות שנים, שלוש תפילות בכל יום, ולומר פסוקים ומילים בלי שיבין את משמעותם. הוא יכול לשבש מילים, משפטים ופסוקים, בלי שבכלל ישים לב לכך. בעצם, האדם הזה לא מתפלל תפילה אמיתית, תפילתו היא כמעשה קוף בעלמא. נורא נוראות!

אחרי מאה ועשרים שנה יתייצב היהודי בבית דין של מעלה. יאמרו לו: "מצטערים, לא התפללת!". הוא יצעק: "אני? לא התפללתי? הרי לא עבר עלי יום אחד בלי שלוש תפילות במנין".

ואז יציגו בפניו את כל התפילות שלו, הכל, כולל המחשבות והכוונות בשעת התפילה. הכל מתועד לפרטי פרטים, הכל שקוף, אי אפשר לרמות, אי אפשר לזייף. הוא יביט על עצמו, ויראה כיצד הוא מתפלל בחפזה, ממלמל מילים, מחשבות זרות ממלאות את מוחו בשעת התפילה.

כמה אומלל יהיה היהודי הזה! מה יוכל אז לומר להגנתו? שמהיה? שהיה טרוד? גם אם כל ההסברים וכל התירוצים נכונים, אבל למעשה, תפילה כתקנה - הוא לא התפלל!

כשהייתי בחו"ל התפללתי באחד מבתי הכנסת ביום חול, ומאד הצטערתי לראות את צורת התפילה שם. הכל נעשה בחפזה, במהירות, בבהילות, בחטף, כאילו מישהו רודף אחריהם. באתי לממונים והערתי להם על כך בעדינות.

אמרו לי: "תבין אותנו, אין זמן, כולם ממהרים". אמרתי להם: "זה עתה התפללנו ערבית. אמרנו בתפילה: 'כי הם חיינו ואורך ימינו'. עבודת ה', תורה ומצוות - זה החיים שלנו. וכשאתם אומרים 'אין זמן', בעצם אתם אומרים שאין לכם זמן לחיות! בשביל מה צריכים זמן אם אתם מוותרים על עצם החיים?".

הם היו נבוכים מן הדברים, וניסו להצטדק: "מה לעשות? קשה לשנות את ההרגלים של האנשים אצלנו. אבל לכל הפחות הם מתפללים, גם זה משהו. יותר טוב מכלום".

השבתי להם: "זכורני, בצעירותי, כשלמדתי ב'חידר', יום אחד נשברו משקפיו של המלמד הזקן. הוא היה עני ואביון, לא היה לו כסף לרכוש משקפיים חדשים. למחרת הוא הגיע ל'חידר' כשעל פניו המשקפיים השבורים, עדשה אחת חסרה, והעדשה השניה מודבקת בנייר דבק שקוף"...

שאל אותו אחד המלמדים: "אמור לי, ר' משה, איך אפשר להרכיב את המשקפיים בצורה כזאת?".

השיב המלמד: "תאמין לי, באמת לא נוח, אבל זה יותר טוב מכלום"...

אמרתי לגבאים: "ככה נראות התפילות שלכם, שברי פסוקים מודבקים בדבק סלוטייפ... ועל כך אתם אומרים: יותר טוב מכלום?"... אמנם קשה לשנות הרגלים, אבל אם צריך - אפשר! כל זמן שהנר דולק אפשר לתקן. אפשר להתחיל עם הברכות הקצרות, ברכות הנהנין; לברך את הברכה בכבוד ראש, לכוון במילים, לכוון בשם ה'. לאחר שמתרגלים רואים שהמשימה אפשרית בהחלט, לא רק בברכות קצרות אלא גם בברכת המזון, בקריאת שמע ובתפילה. ואז, תאמינו לי, החיים שלכם ישתנו לבלי הכר.

(מתוך 'דורש טוב' - חנוכה)

מעורר עצמו בזה ומניע חום טבעי לדקדק באותיותיה, בשכר זה החום הטבעי - מצננין לו חום אחר שהוא בגיהנום".

תפילה בכוונה ושימת לב

פנה אלי יהודי: "תאמר לי, למה אני סובל כל כך מכאבי שיניים, הרי אני נזהר מלדבר לשון הרע. למה זה מגיע לי?".

אמרתי לו: איננו יודעים חשבונות שמים. אבל גם בהבנה שלנו, לא מספיק לשתוק ולא לדבר. הפה נועד כדי להשתמש בו - לדברי תורה, לתפילה. האדם צריך לבדוק את עצמו, איך נראית התפילה שלו, איך נראות המילים היוצאות מפיו, איך הוא משמיע אותן - בכוונה או כלאחר יד, בנחת או בחטף, מתוך שימת לב והבנת משמעותן ופירושיהן של המילים, או תוך מלמול הברות חסרות פשר.

בעניין זה, ולכבוד חנוכה, מה מתאים יותר מאשר לספר על אותו עשיר יהודי שחשק בחתן תלמיד חכם לבתו. הגיע הגביר אל ראש הישיבה של אחת הישיבות המובחרות, וביקש ממנו שישדך לבתו את העילוי של הישיבה. ראש הישיבה הציע לו את אחד הבחורים, וגמר עליו את ההלל.

כשהגיע הבחור לביתה של המיועדת, ביקש אביה הגביר לתהות על קנקנו. אולם כיצד יעמוד הגביר על גדלותו בתורה, הרי הוא אינו יודע מאיזה צד פותחים את הגמרא... ואז נזכר בשאלה שנקרה במוחו שנים רבות, ולא מצא לה הסבר ופתרון. והנה עתה, ממש מן השמים, צצה לו הזדמנות פז להרשים את הבחור בדיעותיו, ובד בבד לבחון את ידענותו של הבחור...

"יש לי שאלה שהתעוררה אצלי מזמן", פנה האב אל בחור הישיבה, "ואשמח אם תוכל למצוא לה הסבר שיניח את דעתי".

הבחור ידע כי בזאת יבחן, והיטה את אזנו לשמוע את שאלתו של הגביר.

"ובכן, מדי ליל שבת, בין קבלת שבת לתפילת ערבית, אני קורא יחד עם כל הציבור את משנת 'במה מדליקין'. המשנה מונה שורה של דברים שאין מדליקין בהם את הנר בשבת, והאחרון שבהם - אומרת המשנה - 'ולא בחלב נחום'... אמור לי, במה חטא אותו נחום, שאסרו חכמים להדליק בחלב שלו?..."

הבחור ראה עם מי יש לו עסק. הוא לא רצה להעמיד את הגביר על טעותו המביישת, הרי כל ילד ב'חידר' יודע לקרוא את השורה הזאת כהלכה, ולהציב את הנקודה במקומה הנכון: "ולא בחלב. נחום המדי אומר..."

הבחור עטה על פניו ארשת רצינית, הרהר קמעא, ואז השיב: שאלה יפה שאלת, ואשיב לך עליה. פרשת בשלח פותחת בסיפור יציאת מצרים: 'ויהי בשלח פרעה את העם, ולא נחום' (נחם במקור)... כל עם ישראל יצאו ממצרים, ורק נחום לא יצא עמם. לכן קנסו אותו לדורי דורות, שלא ישתמשו בחלב שלו..."

נשק הגביר לבחור ואמר: "הנה תלמיד חכם כלבבי. ברוך ה' שזימן לי חתן ראוי לבתי המהוללה..."

אם הגביר שואל כעניין, בחור הישיבה משיב כהלכה...

"למה לך לעשות לו דברים כאלו בלתי הפיכים, יש לי בשבילך רעיון טוב יותר", השבתי לאב הזועם. "אולי תסיר לילד את שתי אוזניו ותכניס אותן למקפיא. אם הוא יתנהג בצורה סבירה בחודש הקרוב, תחזיר לו אוזן אחת, ואם הוא יישאר 'ילד טוב' חודשיים נוספים, תוכל להחזיר לו גם את האוזן השנייה... מה אתה אומר???"

מחבר הספר 'אתה לך', הרב אהרן מרגלית, בשיחה מיוחדת ל'לקראת שבת' לרגל ימי החנוכה, על חינוך הילדים בדרך התורה

יעקב א. לוסטיגמן



אסיפה של כמה מחשובי הרבנים בארה"ב, לצורך דיון בעניין ציבורי כלשהוא, שהצריך קבלת החלטה משותפת ויצירת חזית מאוחדת של כל גדולי התורה.

"החליט רבי משה זצ"ל לכנס את האסיפה בביתו, במוצאי שבת, מסביב לשולחן ערוך לסעודת 'מלווה מלכה'. ואכן, בהגיע השעה היעודה, החלו הרבנים לבוא בזה אחר זה, ותפסו את מקומם סביב השולחן שכמובן כוסה במפה צחורה ונערך כראוי, לכבודם של האורחים רמי המעלה הצפויים להשתתף במעמד.

"רבי משה עצמו ישב במקומו הקבוע, בראש השולחן, כשהוא מעיין כדרכו בספר, ואינו מאבד רגע אחד לבטלה, למעט הפסקות קצרות ונצרכות שעשה, כדי לקבל את פני האורחים הנכבדים שהחלו לדבר זה עם זה בדברי תורה, כיאה וכיאות לרבנים חשובים בישראל. "והנה נכנס לחדר נכדו של בעל ה'אגרות משה', שהיה אז ילד כבן חמש או שש. הוא ניצל את העיסוק של אמו וסבתו בהכנת צרכי הסעודה, וחמק פנימה אל תוך החדר בו היתה אמורה להתקיים סעודת המלווה מלכה.

"הנכד, שלא התרגש במיוחד מנוכחותם של האורחים החשובים, טיפס על אחד הכיסאות שנותרו פנויים סביב השולחן, וממנו עלה אל השולחן עצמו, כשהוא שר ומרקד לאורכו של השולחן, בצעדים זהירים, לא פוגע בצלחות עם הסלטים ולא שובר שום כלי. רק פוסע

בהתקרב ימי החנוכה, שוחחנו עם איש החינוך והמרצה הנודע הרב אהרן מרגלית, מחבר הספר 'אתה לך', סדרת ספרי הקומיקס 'אהר'לה' ושאר הספרים שבאו בעקבותיהם.

ברוח הימים, מבקש הרב מרגלית לחדד נקודה חשובה מאוד בנושא של חינוך הילדים - הנושא המרכזי שבו אנו עוסקים בימי החנוכה, לצד ההודאה על הנסים הגדולים שעשה הקב"ה לאבותינו בימים ההם ובזמן הזה.

"הפסוק אומר 'חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה'", מצטט הרב מרגלית, "שמעתי פעם פשוט, שבניגוד למחשבה הראשונית לפיה יש לחנך את הנער על פי 'דרכנו' שלנו המבוגרים, המבינים, המחנכים, יש לחנך את הנער על פי דרכו, כלומר על פי הטבע שלו, במקום שליבו חפץ, בצורה שבה יותר קל לו, כל אחד על פי דרכו שלו. והסיבה לכך מבוארת בפסוק עצמו, כי רק באופן שכזה 'גם כי יזקין לא יסור ממנה'.

"ועוד, במילים הנפלאות של פסוק זה, שאומר שכשאנחנו מחנכים את הילד, אנחנו צריכים לקחת בחשבון שהחינוך לא נועד לעשות ממנו ילד מושלם. מטרתו להפוך את הילד למבוגר מחונך.

"אנחנו אומנם מחנכים ילד בן 4 או 8 או 12, אבל הכוונה שלנו היא שהוא יהיה אדם טוב יותר כשיתבגר ויעמוד על דעתו בסייעתא דשמיא.

"בהקשר זה שמעתי סיפור מופלא מבעל ה'אגרות משה' זצ"ל. זה סיפור שאני מתמלא חרדה כשאני נזכר בו, כי הוא מציב בפנינו רף מאוד מאוד גבוה בחינוך, ולא כל אדם זוכה לנקיות הדעת הזאת, לדעת ולהבחין בין חינוך טוב לחינוך שאינו טוב, כשלפעמים ההבדל ביניהם הוא ממש כחוט השערה.

"ובכל זאת אספר את הסיפור הזה", אומר הרב מרגלית, "כדי שנזכור להיכן אמורות להיות מועדות פניו של ההורה והמחנך היהודי. למה אנו צריכים לשאוף, איך אמור להיראות החינוך המושלם, שאליו עלינו לנסות להיות קרובים ככל האפשר...

"בתקופה בה כבר נחשב מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל למנהיג הבולט של היהדות החרדית בארה"ב, ובכלל, התעורר צורך לכנס

בזהירות ובצעדי ריקוד אל הקצה האחר של השולחן, מסתובב וחוזר בחזרה...

"הרבנים האורחים נדהמו, והופתעו עוד יותר מהעובדה שרבי משה אינו מעיר לנכדו דבר וחצי דבר. בתחילה הם שתקו מפני כבוד התורה, אבל כאשר חזר המחזה ונשנה פעם נוספת, כבר לא הצליח אחד מהם לשאת את הדבר, ופנה כשכולו מלא פליאה לרבי משה: 'נו, דרך ארץ?...' "

"רבי משה הרים עיניו מהספר, חיך חיוך קל והניע את ידו בביטול, כאומר: אין כאן משהו חריג שצריך להעיר עליו..."

"הרבנים היו המומים, אבל העובדה שרבי משה שם לב למתחולל, ובכל זאת החליט לא להעיר לנכד, אילצה אותם לשתוק גם מפני כבוד התורה, וגם משום שרבי משה הוא בעל הבית ומה להם כי יתערבו בהחלטותיו כיצד לחנך (או לא לחנך) את נכדו."

"רק אחרי שיצא הילד מהחדר, פנה רבי משה לאורחים הכבודים והסביר להם, מדוע לא אמר לנכד דבר וחצי דבר: 'הילדים שלנו שומעים יותר מדי 'לא', 'ואסור', 'ואל תעשה כך', ו'זה לא יפה לדבר כך'."

"אנחנו צריכים למעט באמירת 'לא'. עלינו למעט בהטפות מוסר לילדים, כדי שהם כן ישמעו בקולנו, במקומות שבהם אנחנו כן מורים להם להימנע ממעשה כזה או אחר."

"אבל איך מחליטים, אם כן, מה לומר לילד ומה לא לומר לא?"

"הכלל הוא מאוד פשוט, הסביר רבי משה: 'אנחנו צריכים להעיר לילד, רק כשאנחנו רואים שהוא מתנהג באופן שעלול להיות בעוכריו כשיתבגר. הוא צריך לסגל לעצמו התנהגות של בן אדם, התנהגות של בן תורה. עליו לדעת מה מותר ומה אסור, כיצד צריך יהודי להתנהג ועוד ועוד. לשם כך עלינו להעיר ולחנך."

"אבל אני לא חושב שיש סכנה שהילד הזה, יטייל על שולחנות כשיתבגר... 'סיכם הגר"מ פיינשטיין את דבריו, 'זה מעשה משובה של ילד בן שש, הוא כבר יבין לבד שכך לא מתנהגים. אין צורך שאנחנו נעזור לו בעניין הזה, להבין שזה לא מעשה ראוי לאדם מבוגר...' "



"הסיפור הזה מעלה נקודה שכדאי שכל אחד מאתנו יעסוק בה", מוסיף הרב מרגלית, "כי זאת נקודה מאוד מאוד משמעותית וחשובה בחינוך הילדים."

"הדבר החשוב ביותר בחינוך, לפני כל הדברים החשובים האחרים, זה הצורך והחובה שהילד ירגיש שאתה בצד שלו. שאתה מחנך אותו כי אתה באמת באמת דואג לו ורוצה בטובתו, ולא כי אתה מצפה ממנו, שימלא את הצורך שלך בכבוד מהילדים או מהסביבה, שתעריך אותך על כך שהילדים שלך טובים יותר."

"כשהילד מבין שאתה בצד שלו, האוזניים שלו כרויות ופתוחות, הוא מוכן לשמוע אותך, הוא משתדל לעמוד בציפיות, ומתאמץ להוכיח שהוא ראוי לאהבה הזאת, לנכונות שלך לעשות הכל למענו. 'כשהורים מרבים לומר לילד 'לא', 'אסור', 'אל תלך לשם', 'אני לא

מרשה לך' וכדו', הילד מקבל את תחושה שההורים לא בצד שלו. שהוא בעצם מפריע להם בעצם קיומו, ולכן הם כל הזמן מגבילים אותו ומצרים את צעדיו. הוא מקבל תחושה שהמטרה המרכזית של ההורים שלו, היא להציק לו. כמובן שחינוך כזה לא יניב תועלת חינוכית כלשהי, בלשון המעטה."

"אני לא אומר שאסור להציב לילד גבולות. חלילה וחלילה. ההיפך הוא הנכון, ילדים צריכים גבולות, הם זקוקים להם. ילד שלא מציבים לו גבולות - יגדל להיות מבוגר חסר גבולות, ומבוגר חסר גבולות הוא בדרך כלל מבוגר אומלל שלא מסתדר לא עם חברים, לא עם המשפחה וגם לא בכלל או במקום העבודה שלו."

"הגבולות הם צורך נפשי בסיסי של כל ילד, וההורים צריכים להלך לפי רוחו של כל ילד, ולהציב לו גבולות שיאפשרו לו לצמוח בביטחון ולפרוח כאדם בריא בנפשו, בסייעתא דשמיא."

"אבל צריך לדעת גם איך לאכוף את אותם גבולות, צריך לדעת איך לפנות לילד, איך לדבר אליו ובעיקר איזו הרגשה ותחושה לשדר לו. 'וכאן אנחנו מגיעים לעוד אבן דרך חשובה מאוד בתחום החינוך: האמפתיה! או בלשון הקודש, הזדהות."

"האמפתיה, משמעותה לתת לילד את ההרגשה שאתה מבין את מה שעובר עליו מבחינה רגשית, שאתה מזדהה עם הקשיים שלו, ושמה בהצלחות שלו שמחה אמיתית וכנה, מעומק הלב, שאכפת לך ממנו. האמפתיה מחברת את הילד אליך בעבותות של אהבה, וגורמת לו להעריך אותך ולקבל ממך חינוך והדרכה בצורה הטובה ביותר."

"אנשים רבים נוטים לערבב בין אמפתיה לבין הסכמה. הם אומרים: 'איך אני יכול לשדר לילד את ההרגשה שאני מסכים אתו, אחרי שהוא נקלע לחילופי מהלומות עם חבר ופצע אותו חלילה וחס? איך אני יכול להזדהות עם הילד שלפני רגע התפרץ לבית הכנסת באמצע תפילת שמונה עשרה, ועורר את זעמם של המתפללים?"

"אבל הזדהות ואמפתיה זו לא הסכמה. אני לא אמרתי שצריך לומר לילד 'כל הכבוד שהפרעת לתפילה, המשך כך'. חלילה וחס!"

"תחשבו רגע מה קרה: הילד ספג נזיפות מאנשים מבוגרים, הוריהם של החברים שלו. הוא נבוך, מושפל ואולי אפילו מפוחד. עכשיו תבואו ותנזפו בו גם אתם. איזו הרגשה שידרתם לו? שאתם בצד שלהם! של האנשים האחרים שכועסים עליו. אתם נגדו. אתם לא בצד שלו. איזו הרגשה נוראית זה שאבא שלך חובר לאנשים אחרים נגדך???"

"מצד שני, אם תחבקו אותו, תרגיעו את החשש והפחד, תסבירו למבוגרים האחרים שהוא רק ילד, ושזאת טעות שהוא כמובן לא יחזור עליה שוב כי הוא ילד גדול שמבין עניין, הילד ירגיש שאתם בצד שלו. הוא לא יחשוב שאתם מעודדים אותו להמשיך במעשה, אלא ידע ויבין שאתם תומכים בו בשעתו הקשה, גם אם הוא טעה לפני רגע... האמפתיה הזאת היא יסוד חשוב מאוד, וזה בעצם צדו השני של אותו המטבע..."



"רגע', ביקש האבא לדעת, 'מתי אני נותן לו את הסטירה המצלצלת... רק אחרי שאנחנו מגיעים הביתה?...'. "לא ידידי, השבת, 'אין שום סטירה מצלצלת בתוכנית העבודה שלנו להיום, ואפילו לא צעקה או גערה. אנחנו עובדים היום עם אמפתיה בלבד..."

מצד קבוצה נועמת של אנשים, שכועסים על מעשה הקונדס שעשה.

"חמתו של האבא התעוררה. הוא זעם על בנו שעשה מעשה חסר אחריות שכזה, ומיהר לנסוע לכיוון כדי לקחת את בנו הביתה ולחנך אותו כראוי.

"למזלו של הילד (ואולי גם של האבא...) שבועיים קודם לכן סיים אביו סדנא בת שמונה מפגשים, שהעברתי בנושא של חינוך ילדים, ולכן החליט האבא שבזמן שהוא עושה את דרכו אל המקום, הוא מתקשר אלי ומבקש שאסייע לו להחליט כיצד לנהוג בילד הסורר. "מה היית רוצה לעשות לילד?", שאלתי את האבא בזהירות, והוא מצדו תיאר לי במילים קצרות ונועמות את הכוונות שלו: ענישה קשה במיוחד, שכללה גם כמה אקטים אלימים למדי.

"למה לך לעשות לו דברים כאלו בלתי הפיכים, יש לי בשבילך רעיון טוב יותר', השבתי לאב הזועם. 'אולי תסיר לילד את שתי אוזניו ותכניס אותן למקפיא. אם הוא יתנהג בצורה סבירה בחודש הקרוב, תחזיר לו אוזן אחת, ואם הוא יישאר 'ילד טוב' חודשיים נוספים, תוכל להחזיר לו גם את האוזן השנייה... מה אתה אומר???"

"ר' אהרן', זעק האב לעברי בטלפון, 'אל תצחק עלי עכשיו. אני חייב לדעת מה לעשות עם הילד...'

"תגלה אמפתיה', השבתי לו. 'כשתגיע לשם, פשוט מאוד תעצור את הרכב בצד ברוגע, תיגש לילד בהליכה מתונה ורגועה, תתכופף לעברו, הנח יד על כתפו ואמור לו ברכות, 'בוא מותק, בוא נלך הביתה'.

"רגע', ביקש האבא לדעת, 'מתי אני נותן לו את הסטירה המצלצלת... רק אחרי שאנחנו מגיעים הביתה?...'. "

"לא ידידי, השבת, 'אין שום סטירה מצלצלת בתוכנית העבודה שלנו להיום, ואפילו לא צעקה או גערה. אנחנו עובדים היום עם אמפתיה בלבד...'

בהקשר זה, מבקש הרב מרגלית לספר סיפור שאירע לפני כשנתיים וחצי, ושהוא עצמו היה שותף מרכזי באותו מעשה.

"היה זה בשעת צהרים של יום קיץ שגרתי, ברחוב רבי אליעזר בן הורקנוס באשדוד. מי שמכיר יודע שמדובר ברחוב מרכזי מאוד, עם תנועה דו כיוונית ערה למדי, ומשני צדיו שורות צפופות של בנייני מגורים עם מדרכות רחבות לכל אורך הרחוב. בתחתיתו של כל בניין לפחות שתיים או שלוש חנויות. במרכז הרחוב נמצאים 'השטיבלך' המרכזיים של העיר, שמנייני התפילות ושיעורי התורה שם לא פוסקים מבוקר עד בוקר, בלי עין הרע.

"שני ילדים כבני 11 שבו באותה שעה מתלמוד התורה, בדרום לארוחת צהריים בביתם, כפי שמקובל ברוב תלמודי התורה החסידיים בעיר, שהילדים שבים הביתה לארוחת הצהריים ולאחר מכן יוצאים שוב ל'חיידר' ללימודי אחר הצהריים והערב.

"תוך כדי הליכה התגלע ויכוח עמוק ומורכב מאוד בין שני הילדים, שעיקרו עסק בשאלה, איזה מבין ארגוני ההצלה מגיב במהירות הגבוהה ביותר לכל קריאה המגיעה אליו, והכוננים של איזה ארגון מקצועיים יותר.

"הוויכוח המעמיק הפך סוער במיוחד, כשכל אחד מהם מעלה טיעונים כבדי משקל המגובים בעדויות שמיעה וראיה, שהגיעו לאוזניו מפי קרובי משפחתו ומכריו. והנה בעודם מתווכחים בלהט, נזכר אחד מהם שבכיסו מונח לו מכשיר טלפון סלולארי שלקח עמו בבוקר מביתו, לאיזה צורך שהתעורר, ולאחר שקיבל אישור מיוחד לכך מהנהלת הת"ת. בוא נזמין 'הצלה' ונראה", הציע לחברו שכמובן הסכים בהתלהבות.

"הם התקשרו למד"א, הודיעו על תאונה שאירעה ממש מול השטיבלך ברח' הורקנוס באשדוד, ועוד לפני שהספיקו לסיים את השיחה ולתאר את המיקום המדויק של המקרה, כבר נשמעו קולות סירנה מכל הכיוונים, כשרכבי הצלה, אופנועים, ואפילו כוננים הרכובים על אופניים הגיעו מכל עבר.

"הכוננים לא נזקקו ליותר מכמה שניות כדי להבין שמדובר בקריאת שווא. קהל גדל והולך התאסף בן רגע במקום וההמולה היתה רבה. בדרך זו או אחרת התברר לבסוף, מי הם השניים אשר ידם היתה במעל.

"כונני ההצלה והמתנדבים הזועמים התנפלו על שני הילדים, והחלו לגעור בהם: 'איך אתם לא מתביישים... הוצאתם אותנו מהעבודה, מארוחת הצהריים, משיעור בבית המדרש, הפרעתם לנו את מנוחת הצהריים, איזה מין דבר זה? זה חילול השם עצום מה שעשיתם! איך אתם לא מתביישים לעשות דברים כאלו?'. ועוד ועוד צעקות וגערות כהנה וכהנה, כשגם חלק מהעוברים ושבים אינו מחמיץ את מצוות ה'תוכחה' שהזדמנה להם ממש 'על הדרך'...

"הילדים עמדו חיוורים ומבוהלים. הם בכלל לא התכוונו לייצר מהומה שכזאת. הם רק רצו לדעת מי מבין השניים צודק, ולראות אילו כוננים מגיעים מהר יותר לזירת התאונה...

"אביו של אחד הילדים שמע על כך. מישהו עדכן אותו בטלפון, שהבן שלו עומד במרכז רחוב הורקנוס מול השטיבלך ו'סופג אש'

כאשר שמע מרן שלקיתי בהתקף לב בשנת תש"ן, ביקש מיד לבקרני בבית החולים, אך משום מידת דרך ארץ, התקשר לאשתי ע"ה כדי להודיע על ביקורו. אשתי השיבה: "ראש הישיבה יעשה כפי שהוא מבין, אך אני חוששת שהביקור ירגש אותו מידי, ואולי אין זה כדאי". מרן הסתפק והתקשר לבני

הרב שלמה לורניץ על ה'מענטשליכקייט' ['אנושיות'] - של מרן הגרא"מ שך זצ"ל



"וַיִּמְצָא יוֹסֵף חֶן בְּעֵינָיו" (בראשית ל"ט, ד')

מידת הדרך ארץ - מה שמכונה באדיש "מענטשליכקייט" ['אנושיות'] - שהייתה טבועה בטבעו של מרן, מעוררת השתאות. על הפסוק "נעשה אדם בצלמנו" (ראשית א, כו) כותב רש"י: "[כתבה התורה 'נעשה' - בלשון רבים] אע"פ שלא סייעוהו ביצירתו, ויש מקום לאפיקורסים לרדות [שיש כאן מי שהשתתף ביצירתו] לא נמנע המקום מללמד דרך ארץ ומידת ענווה, שיהא הגדול נמלך ונוטל רשות מן הקטן".

והקשה מרן: הלא מדובר כאן על פגם בעיקר האמונה, על חשש שהאפיקורסים ימצאו בתורה סמך לשיטתם הנפסדת, וכי אין הפסד זה עולה עשרת מונים בחומרתו, על הרווח של לימוד דרך ארץ ומידת ענווה?!

הוא מקשה והוא מפרק: במקום שיש דרך ארץ וענווה, אין חשש לפגיעה באמונה. אדם בעל שכל ישר, אשר אינו מושפע על ידי מידות רעות ותאוות הגוף, גם אמונתו איתנה. אם נלמד מהפסוק דרך ארץ, שוב אין חשש שנבוא לידי אפיקורסות.

מרן היה מחבב מאד את השיחות שנסבו על גדולי תורה, ופעמים רבות סיפר לי סיפורים נפלאים על גדלותם. באחת השיחות הללו אמר לי מרן, כי גדול בתורה מוכרח להיות בעל מידות טובות. טענתי כנגדו שאינני מבין את דבריו. אני מבין, שגדול בתורה צריך 'ראש חזק', שכל מעמיק, להיות בעל הבנה, מתמיד, בעל זכרון, הוא גם צריך להיות חכם, כל זה הכרחי כדי להיות גדול בתורה. אך מידות טובות, אמנם הן דבר יפה ומועיל, אך כיצד קשורות הן לגדלות בתורה?

מרן השיב: "אני חלש מאד, זכרוני לא עובד כעת. אבל אם אני אומר, תוכל לסמוך עלי שיש לי מקור לכך. אדרבא, אם יש לך דעה אחרת, תזכיר לי אחד מגדולי התורה שאינו בעל מידות"... ההרהרתי מספר דקות, אך הוא הפסיקני: "חבל לך לחשוב, אתה לא תמצא. הדבר הזה לא יתכן. מי שאינו בעל מידות - לא יגיע לעולם להיות גדול בתורה".

לימים מצאתי מפורש כדבריו, בביאור רבנו יונה על המשנה באבות (ג, י"ד): "אם אין דרך ארץ אין תורה" - "שצריך תחילה לתקן את

עצמו במידות, ובה תשכון התורה עליו, שאיננה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות".

להתייצב לפני הזמן

מרן נזהר מאד לבל יגרום לטירחא דציבורא. כאשר התכבד בסנדקאות או בסידור קידושין, דאג לכך שלא יחכו לו אף לא דקה אחת, והקפיד להגיע בזמן המיועד, לפני כולם. ומכל שכן שדייק בזמנים לשיעורים ולשיחות בישיבה.

כפי שכבר כתבתי, היה מרן משתתף באופן קבוע בישיבות הנהלת החינוך העצמאי, וכן בישיבות 'ועד הישיבות'. הוא הקפיד להגיע לישיבות אלה רבע שעה לפני המועד שצויין בהזמנות, על אף שהישיבות התחילו תמיד זמן רב לאחר השעה היעודה, והיה עליו להמתין שעה ארוכה, בנוסף לאותה רבע שעה שהקדים לבוא.

הפצרתי רבות במרן שלא יקדים כל כך, אך הוא נשאר בשלו: מידת דרך ארץ מחייבת אותו להגיע לפני הזמן הנקוב. הוא ביאר לי, כי למד זאת מהקב"ה שהקדים ובא למתן תורה לפני עם ישראל.

בסופו של דבר, העלה מישהו רעיון שפתר את הבעיה: הוחלט להזמין אותו מלכתחילה לשעה אחת אחרי הזמן שנכתב בהזמנה, ואם הישיבה נקבעה ל-4:30, הזמינו אותו ל-5:30. מרן הגיע לישיבה ב-5:15 כדרכו להקדים רבע שעה קודם הזמן הנקוב, והוא הוצרך להמתין לכל היותר רבע שעה, כפי שאכן היה רצונו.

בשביל דרך ארץ צריך להזיע...

דומה. רק לאחר שהשבתי לו בחיוב, נחה דעתו והוא נתן לי את ברכתו".

ביקור חולים עם דרך ארץ

כאשר שמע מרן שלקיתי בהתקף לב בשנת תש"ן, ביקש מיד לבקרני בבית החולים, אך משום מידת דרך ארץ, התקשר לאשתי ע"ה כדי להודיע על ביקורו. אשתי השיבה: "ראש הישיבה יעשה כפי שהוא מבין, אך אני חוששת שהביקור ירגש אותו מידי, ואולי אין זה כדאי".

מרן הסתפק והתקשר לבני רבי יצחק, הוא סיפר לו על חששותיה של אשתי, ואמר: "אם אחיו הגדול היה רוצה לבקרו, האם גם אז אמא היתה חוששת שמא הוא יתרגש?". יצחק בני ענה: "ראש הישיבה אצל אבי הוא הרבה יותר מאח, ולכן אמא חוששת שביקורו של ראש הישיבה יביא אותו להתרגשות יתרה".

מרן לא ויתר והוסיף לשאול: "אם אבא שלו היה רוצה לבקר אצלו, האם גם כן היתה התנגדות? אתם צריכים לדעת שאני ממש אבא שלו!"...

ברצוני לציין, כי לא ניתן לתאר במילים את העידוד שקיבלתי אז מדבריו של מרן: "אני ממש אבא שלו". אין לי ספק שהם תרמו תרומה מכרעת להחלמתי.

בני נוכח לראות שמרן מבקש בכל כוחו לבקר, ואמר למרן שיבוא, שהרי מי כמוהו יש לו דעת תורה וכח הכרעה. אולם מרן ענה: "כיון שאמא אינה רוצה שאבוא, לא אבוא"... הוא המתין מספר ימים עד שהמצב השתפר, ואז בא.

מרן ביקש בכל מאוודו לבוא, אך מידת דרך ארץ המחייבת להתחשב בדעת אשתי, הכריעה את הכף.

מדוע לקדם דווקא אותו?

סיפר רבי חזקיהו קצבורג, שהיה בזמנו משיגה בישיבה בשיכון ה' בבני ברק: "יום אחד קרא לי מרן, וביקש שאדאג לתלמיד פלוני, לאברך שילמד עימו, כדי לקדמו בלימוד. והוא - מרן - יממן את שכרו של אותו אברך. הוא ביקש ממני שאבוא בכל ראש חודש לקחת את המשכורת לאותו אברך". הרב קצבורג לא הבין, מדוע בחר מרן דווקא בקידומו של אותו בחור, אבל הוא לא שאל על כך. הוא סידר לאותו בחור אברך מעולה, שהיה מקבל את שכרו בכל חודש ממרן דרך הרב קצבורג.

פעם בהגיעו כרגיל בראש חודש, כדי להעביר את משכורתו של אותו אברך, לא הניחו לו להיכנס, כיון שמרן ישב באותה שעה בהתייעצות חשובה. מרן, שלא ידע על בואו, שלח לשואלו מדוע הוא לא בא. הרב קצבורג ענה לו שהוא הגיע כרגיל, אבל לא נתנו לו להיכנס. מרן התנצל, והביע את צערו על שלא הניחו לו להיכנס, ואמר כי ברצונו לפצות אותו על כך.

הרב קצבורג אזר אומץ וביקש, שמרן יסביר לו מדוע בחר לקדם דווקא את הבחור הזה, הרי ישנם עוד הרבה בחורים בישיבה! מרן אמר לו כי מלכתחילה לא רצה לגלות את הסיבה לכך, אך

בכל עת שנכנסתי לביתו, היה מרן קם מיד ולובש את הפראק שלו, גם בימות הקיץ החמים ביותר, כאשר עדיין לא היה בביתו מזגן. התחננתי לפניו שלא יטריח את עצמו, אמרתי לו: "הרי אני ממש 'בן בית', אני יוצא ונכנס כאן פעמיים או שלוש פעמים ביום, אם כן, מדוע ראש הישיבה מתנהג כאילו בא איזה אורח מיוחד מבחוץ?" לא הצלחתי לשכנע אותו, והוא נשאר בשלו: "מידת דרך ארץ מחייבת שכאשר נכנס אורח, אהיה לבוש כראוי". קשה היה לי מאוד לראות כיצד הוא מזיע, וחשתי אי-נוחות גדולה, עד שעלתה במוחי הברקה. שאלתי אותו: "אני רוצה להסיר את הז'קט שלי, האם גם אז הראש ישיבה יישאר עם פראק? מרן ענה: "אם אתה תוריד את הז'קט שלך, אין חיוב שאני אראה אחרת"... מאז נהגתי לפשוט את הז'קט מיד עם כניסתי, ומרן לא לבש את הפראק...

לוותר על המשרה

אחד מתלמידינו נועץ בו בהקשר למשרת ר"מ שהוצעה לו. למרבית ההפתעה יעץ לו מרן לא לקבל את התפקיד. כאשר ביקש אותו תלמיד לדעת מדוע אין המשרה מתאימה לו, הסביר לו מרן: "באותו תפקיד שימש עד עכשיו ר"מ אחר, והוא פוטר ממשרתו שלא כהוגן. אמנם אותו ר"מ יודע כי במוקדם או במאוחר יימצא לו מחליף, אולם יש להניח, כי בשמענו שנמצא ר"מ הממלא את מקומו, יגרום לו הדבר חלישות הדעת. אין זה כדאי לקבל משרה, שיש בה כדי לגרום צער וחלישות הדעת לאחרים, אף אם אין זה באחריותך כלל!"..

מעבירים את חייהם עם קפידות

פעם סיפר מרן: "ישנם אנשים שמעבירים את חייהם עם קפידות. מהרגע שהם פוקחים את עיניהם בבוקר עד שהם עוצמים אותן בלילה, הם מסתובבים מלאי קפידות וטענות על כל העולם". החפץ חיים (שמירת הלשון שער התבונה פי"ז) כותב: "כלל הדברים, יראה האדם להרגיל את עצמו במידותיו שיהיה מן הטובים ולא מן הרעים" - הקב"ה רוצה שהאדם יהיה טוב, אדם נוח, שיתנהג כפי שאדם טוב מתנהג. את תמצית דבריו אמר מרן במשפט אחד: "לא להתהלך עם קפידות כל היום".

עין טובה

סיפר לי הרב ישראל גליס: "בשנים הראשונות ליסודו של העיתון 'יתד נאמן', שימשתי כמנהל העיתון. לאחר שלוש שנים עזבתי את העיתון מטעמים שעמי. מרן הצטער על כך מאוד, והיה לי חשש שיש לו קפידא עלי. כאשר נזדמן מרן לבית החולים 'שערי צדק' לצורך בדיקות רפואיות, אזרתי עוז ונכנסתי לבקרו, כשבלבי חרדה לא קטנה... מרן קיבל את פני בסבר פנים יפות, ושאל אותי אם אני מסודר בפרנסה. הוא לא הסתפק בתשובתי החיובית, אלא המשיך להתעניין, כמה הרווחתי ב'יתד נאמן', והאם אני מרוויח היום רווח

"הלב שלי החסיר פעימה. ניסיתי לזנק אל הגביע ולהחזיק בו, שלא ייפול ויישפך חלילה וחס על השטריימל החדש שלי, אבל זה קרה כל כך מהר, ועוד לפני שהספקתי הגביע כבר נפל"

הרה"ח ר' דוד קלצקין, בסיפור מופלא שמחדד את ההבדל בין מי שיזכה לחיות עם 'השגחה פרטית' למי שחושב שהעולם מנוהל על ידי בני האדם

יעקב א. לוסטיגמן



עד לפני שנים אחדות, היה הרה"ח ר' דוד קלצקין ידוע ומוכר בעיקר בקרב סביבתו הקרובה: בני משפחתו, שכניו ואנשים שבאו עמו במגע. מתוקף היותו ירושלמי ותיק מדורי דורות, מעגל החברים והמכרים שלו היה, כמובן, רחב מאוד, כידוע ליודעים.

לפתע פרץ הרב קלצקין לתודעה הכללית של הציבור החרדי כולו, ולא רק בירושלים מכורתו. מצפת וחיפה ועד אופקים ונתיבות, מגולדס גרין וסטמפורד היל, לבורו פארק ופלטבוש, וגם בקהילות חרדיות קטנות ומרוחקות מאוד, כמו זו שביוהנסבורג שבדרום אפריקה או זאת שבסידיני שבאוסטרליה הגיע שמעו.

מה שמעניין זה, שהרב קלצקין לא הביא משהו חדש מעיקרו לשיח החרדי. כולנו ידענו מה זו השגחה פרטית, עוד לפני ששמענו על הרב קלצקין עצמו.

אבל הוא כן הצליח לחדש חידוש נפלא, בקצב העיסוק שלנו בנושא הזה. לא עוד דרשות חד שנתיות העוסקות בנושא, לא עוד סיפורים חד שבועיים בעלון פלוני או בעיתון פלמוני על השגחה, המחדדת את ההכרה שהקב"ה מנהל את העולם בכל רגע נתון.

העיסוק ב'השגחה פרטית' הפך לקבוע, תמידי. בכל רגע נתון. אלפי אנשים כבר הפסיקו לחפש את סיפורי ההשגחה אצל הזולת. הם פושט מוצאים אותם אצל עצמם, בכל רגע ורגע מרגעי היממה.

זה המהפך הגדול שחולל הרב קלצקין, שמצא 'פח קטן' של השגחה פרטית, ובסייעתא דשמיא ובהשגחה פרטית, כמובן, זכה להשקות ממנו את כל העדרים, לא יום ולא שמונה ימים, אלא בכל יום מימות השנה, זה כמה וכמה שנים.

נס שלא מדברים עליו

לכבוד ימי החנוכה, הימים שבהם אנחנו מעלים את הנס על ראש שמחתנו, פנינו לרב קלצקין, וביקשנו לשמוע ממנו קצת על הנושא של ההשגחה הפרטית בהקשר של ימי החנוכה, ומעצם העובדה שחשוב לדבר ולעסוק בנושא הזה בכל ימות השנה.

"ימי החנוכה מבוססים מעצם עיקרם על השגחה פרטית", משיב ר' דוד לפנייתנו. "יוונים נקבצו עלינו, פרצו פרצות בהיכל, השחיתו ולכלכו, טימאו וטינפו בכל מקום, ובכל זאת היה פח אחד של שמן זית שנותר חתום בחותמו של כהן גדול, ושהיוונים לא ראו אותו ולא שמו לב אליו. היש לך השגחה פרטית גדולה מזו? אנחנו תמיד

מדברים על הנס שהשמן הספיק לשמונה ימים, אבל צריך לשים לב גם לנס הראשון, עצם זה שנשאר פח שמן טהור שאיש לא נגע בו, חשוב לדבר על זה לא פחות ואפילו יותר!

"ולמה חשוב לדבר על זה יותר? כי הנס שהשמן הספיק לשמונה ימים - קרה להם שם, בבית המקדש. אבל השגחה פרטית - יש לכל אחד ואחד מאתנו בכל יום ובכל רגע. אנחנו רק צריכים לפקוח את העיניים ולשים לב לזה. אנשים שהתרגלו להבחין בזה - חיים טוב יותר. הם רגועים יותר, שמחים ומאושרים, אין להם כעסים והתפרצויות זעם. הם פשוט מרוצים. טוב להם, וגם אם קצת קשה הם יודעים שזה רצון ה', וכמובן שהקב"ה רוצה עבורנו את הטוב ביותר.

"בהקשר זה אני רוצה לספר לכם סיפור, שהוא אולי לא סיפור קלאסי של השגחה פרטית, כי אני לא הולך לספר לכם על נס שקרה למישהו, או משהו שהתברר לו לבסוף שזה היה לטובתו. כלל וכלל לא. זה סיפור קצת שונה, וגם המסר שלו קצת שונה, ודווקא בגלל זה חשוב שנעסוק בו בהגיע ימי החנוכה, ימים שבהם אנחנו צריכים לחזק את ההכרה, בהשגחתו הפרטית של בורא העולמים על כל מעשה וכל פעולה שנעשית בעולם כולו. וכך היה המעשה:

"בשבוע שעבר הגעתי לשמחת בר מצווה שהתקיימה בירושלים", מספר הרב קלצקין, וממהר להוסיף בהתאם לצו השעה: "אל תדאגו, כמובן שהכל היה לפי ההנחיות של הרופאים, כמקובל במקומותינו, וחס וחלילה לא היתה שם התקהלות שאינה מותרת..."

"בכניסה לאולם פוגש אותי אחד ממכרי, אברך כבן 40, ומקבל את פני בקריאת שמחה מתפרצת, כאילו ממש עמד כאן כמה שעות והמתין לבואי.

"הו ר' דוד, אתה לא יודע איך אני שמח לראות אותך!", הוא אומר. שאלתי אותו מה כל כך משמח אותי לראות אותי, הרי לא השתנית מתמול שלשום, ומדוע הוא שמח לקראתי הפעם יותר מכל פעם? "תשמע, אני אספר לך סיפור מופלא, אבל לפני הסיפור אני רוצה להודות לך מעומק לבי, בשמם של הילדים שלי, ושל כל המאזינים הקבועים של קו 'השגחה פרטית'. הילדים האלו לא יודעים כמה צער ועוגמת נפש חסכת מהם... הם לעולם לא ידעו להודות לך על כך."

"אני חייב להודות", אומר לנו ר' דוד. "האברך הזה הצליח לסקרן אותי. עכשיו כבר הייתי חייב לשמוע מה בפיו. ניגשתי אתו לפניה, הרחק משאון הרחוב והמולת העוברים והשבים, הצצתי בשעון כדי לוודא שאני לא מאחר יתר על המידה לשמחת בר המצווה, ועשיתי אוזני כאפרכסת לשמוע מה בפיו."

מזנבת כדת וכדין

"מעשה שהיה כך היה", מספר האברך: "עד לאחרונה חבשתי מדי שבת את השטריימל הישן, שקיבלתי מהורי שיחיו לכבוד חתונתי כמו כל החתנים. השטריימל כבר בלה מיושן, וכל מי שרק ראה אותי, היה מסתכל לעברי כדי לבדוק מי הוא זה ואיזה הוא היהודי הזה, שחובש על ראשו שטריימל עתיק כל כך, שבוודאי בא לו בירושה מהבעל שם טוב הקדוש, או לכל הפחות מתלמידי החוזה מלובלין... הפרוטה אינה מצויה בכיסי, ולכן לא העזתי אפילו לחשוב על קנייתו של שטריימל חדש. אבל הזמן עשה את שלו, והשטריימל הפך לכל כך ישן, כבר ממש לא נותרה לי שום ברירה, והתחלתי לאגור פרוטה ועוד פרוטה, עד שהגעתי לסכום כסף נכבד, ועליו הוספתי ללוות מעט מאחד מבני משפחתי ששמח לעזור לי, וכך כשכל הכסף בידי ניגשתי לשטריימל מאכער הקרוב למקום מגורי, וביקשתי ממנו שיכין לי מזנבת כדרכם של גוברין יהודאין, שתתנוסס על ראשי כדת וכדין, כדי שאהיה ראוי לבוא עמה בקהל."

"השטריימל הוכן ברוב תפארה, והכסף שעמלתי רבות כדי לחסוך אותו, ושעוד צפויים לי לא מעט קשיים כדי להחזיר את הסכום שלווייתי לצורך ההשלמה, שולשל אחר כבוד לידי של היצרן, שהתגאה מאוד בעבודתו, והבטיח לי שזה אחד השטריימלים היפים ביותר שהוציא מתחת ידיו בתקופה האחרונה."

"בערב התקדש חג הסוכות תשפ"א, ניגשתי אל הארון. ביד רוטטת מהתרגשות שלפתי את השטריימל מהקופסה המהודרת שלו, וחבשתי אותו לראשי. בבית הכנסת התקבלתי בקריאות התפעלות, ניגשו אלי כולם, ושאלו אותי מי עשה את השטריימל וכמה סנטימטרים אורכו של ה'קרין', כמנהגם של המתעניינים בשטריימלאך, ואני עמדתי במרכז כחתן ביום חופתו, והשבתי על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון."

"מאז לא הסרתי את השטריימל מראשי עד מוצאי שמחת תורה,

אז נאלצתי בצער רב לגנוז אותו בארון, שכן ההילוך עם שטריימל בימות החול, עלול להביא עלי פקחים ושוטרים שיחשבו שאני פורע חוק מסוכן לציבור, שמתכנן להשתתף בחתונה המונית בניגוד להנחיות חלילה וחס...

"כמובן שחבשתי אותו מדי שבת בשמחה גדולה, על כך שזכיתי לכבד את השבת בשטריימל חדש והדור במראהו. והנה במוצאי שבת פרשת לך לך, שבתי מבית הכנסת לביתי, הבדלתי על כוס יין מלא ברכת ה', ומאחר והיה זה יין יבש, שתיתי מעט יותר מרוב כוס, וכמובן שהילדים הקטנים לא ביקשו לשתות אחרי את שיירי היין שנותרו בכוס...

"נוות ביתי כבר מיהרה למטבח, כדי לפצוח במלאכת שטיפת הכלים, ובאופן אוטומטי הפעילה את הטלפון על 'ספיקר', כשאצבעותיה מחייגות בזריזות ובמיומנות את מספר הטלפון של קו 'השגחה פרטית', כדי לשמוע את הסיפורים החדשים שעלו לקו במוצאי השבת."

הפכתי להיות 'בעל מדרגה'

"אני נשענתי לאחורי בנחת", ממשיך האברך את סיפורו, ברכת במתינות את ברכת 'על הגפן ועל פרי הגפן', הסרתי בעדינות רבה את השטריימל מראשי, והנחתיו על הכסא הסמוך."

"מנהג יש לי לפתוח גמרא מיד לאחר הבדלה וללמוד מעט, ושמעתי בשם צדיקים קדושי עליון, שזאת סגולה בדוקה ומנוסה שלא יהיו במהלך השבוע טרדות המפריעות את האדם מלימודו."

"והנה מגיע הבן שלי, בן התשע, כדי לקיים את מצוות אמו, ולקפל את המפה שעל השולחן. הוא עומד מהצד השני של השולחן, ומושך את המפה כדרכו מדי שבוע, אלא שהפעם הוא שכח להוריד מהשולחן קודם את הגביע, שעדיין היה מלא ביין יבש, כמעט עד חציו."

"הלב שלי החסיר פעימה. ניסיתי לזנק אל הגביע ולהחזיק בו שלא יפול ויישפך חלילה וחס על השטריימל החדש שלי, אבל זה קרה כל כך מהר, ועוד לפני שהספקתי - הגביע כבר נפל על צדו ומלוא תכולתו נשפכה, הישר על השטריימל ההדור, שכן רגע קיבל מראה של חתולה שנרטבה בגשם..."

"אם הייתי עוצר כאן את הסיפור", אומר לי אותו אברך יקר, "בוודאי תחשוב שתפסתי את הילד שלי, ועשיתי לו מה שהיו עושים לנו פעם, כששברנו חפצים בעלי ערך או גרמנו נזק, בין אם זה היה כוונת מכוון ובין אם בשגגה גמורה..."

"אבל הרי הזכרתי מראש, שנוות ביתי כבר האזינה באותה שעה לקו 'השגחה פרטית', ומאחר וגם אני מאזין קבוע של הקו וקורא קבוע של העלון, ומשתתף קבוע בשיעור ב'חובת הלבבות' בשער הביטחון, באותו רגע ידעתי שזה רצון ה'. זה לא הילד שלי שפך יין, זה הקב"ה בכבודו ובעצמו הזיז לו את היד, כדי לגרום ליין שיישפך על השטריימל. מה אני יכול לעשות? לכעוס על הקב"ה חלילה וחס? "ברוגע ובמתינות הרמתי את השטריימל, ניערתי מעליו את היין עד כמה שיכולתי, שמתי אותו על רגל של כסא פלסטיק הפוך,

"פתחתי ספר תהילים, אמרתי כמה פרקים בכוונת הלב, ולאחר מכן אמרתי לקדוש ברוך הוא: רצונו של הבחור הזה לעשות את רצונך, מי מעכב? אמא שלו! אני עכשיו הולך להתקשר אליה. תן לי בפה את המילים המתאימות שיגרמו לה לשנות את דעתה!"

הרב ישראל דחבש, מבכירי פעילי השטח של ארגון 'אחינו' - זרוע החיזוק של 'דרשו': אין לי שיטות מיוחדות אבל אני מדבר מהלב

יעקב א. לוסטיגמן



הרב ישראל דחבש, הוא לוחם מלחמת ד' (בארגון 'אחינו') זה כחצי יובל שנים. הוא מתגורר בבני ברק, תלמיד נאמן לרבו הגאון רבי שמעון בעדני שליט"א, אבל מצודתו פרוסה בכל רחבי הארץ, ומאות בעלי תשובה זכו להתקרב ליהדות באמצעותו ועל ידו. "להאיר נשמות ישראל באור התורה, זה כמו להדליק את נרות המנורה", אומר הרב דחבש. "ברגע שעולה שלהבת מאליה, אתה יודע שהיהודי הזה כבר נמצא בדרך הנכונה. כל החכמה היא לדעת איך להדליק את הנר הזה, נר ה' נשמת אדם, ולהלהיב אותו לשמירת המצוות ולימוד התורה.

"אני אומר את זה כאילו שיש לי סודות מקצוע כמוסים, שמאפשרים לי לפצח את האגוזים הקשים ביותר לפיצוח", מצטדק הרב דחבש, "אבל זה לא המצב. אין לי שום שיטות, ואני לא איזה מומחה גדול בעניין. אני בסך הכל מדבר מהלב, ותמיד אני מבקש מהקדוש ברוך הוא שייתן בפי את המילים הנכונות. "אספר לך סיפור שקרה לי ממש בשבועות האחרונים, ותבין עד כמה מדובר בסייעתא דשמיא ותו לא..."

"התקשר אלי יהודי דתי, שמתגורר בראשון לציון. היהודי הזה, יש לו אח חרדי שגר בבני ברק, ואחיו הפנה אותו אלי. "מדובר באדם מבוגר, עוד מעט בן שמונים, שגידל את ילדיו בדרכו, להיות דתיים. הוא שלח אותם לבתי ספר ממלכתיים, ולימד אותם לשמור מצוות. כמובן שזה לא עובד ככה, והילדים למדו מהחברים שלהם איך להתנהג.

"בקיצור, מספר לי היהודי שיש לו בעיה עם הנכד. עכשיו תקופת הקורונה, הילד מסתובב ברחובות, בתיכון שלו אין לימודים כבר הרבה מאוד זמן, והוא מודאג מהילד. הוא רוצה לרשום אותו לשיבה. "אני שואל את הסבא: רגע, הנכד דתי? הוא גדל בבית דתי? הוא מתאים ללימודים בישיבה בכלל?"

"הסבא אומר לי: 'בטח דתי. מה השאלה? רק תכניס אותו לשיבה וזהו, שלא יתדרדר ברחובות לפשיעה חלילה וחס'.

"זה לא הריח לי כל כך", מספר הרב דחבש. "אמרתי לסבא: 'בוא נדלג על המתווכים. תביא לי את המספר של הבחור, אני אדבר איתו ישירות, ונשמע לאיזו ישיבה כדאי לשבץ אותו'.

"אני מתקשר לבחור, ומתברר שצדקתי. הוא לא דתי ולא חצי דתי. ההורים שלו כבר לא כל כך דתיים, והוא בכלל לא. הוא מסתובב עם חבר'ה ריקים מכל תוכן יהודי או אנושי בכלל. ומהסלנג שלו, צורת הדיבור והסיפורים שהוא סיפר לי, הבנתי שזה ילד שעוד רגע יכול להתדרדר, לא עלינו.

"אמרתי לו: 'שמע, זה לא הולך ככה! תראה מה נהיה ממך! זה מה שאתה רוצה להיות? עברייני?!"

"כמובן שהתשובה שלילית. הוא לא רוצה להגיע לשם, אבל כל החברים שלו ככה, והוא לא יכול למצוא חברים אחרים.

"אמרתי לו: 'זה לא לטלפון. בוא אלי לבני ברק, נשב נדבר. מתאים לך?'"

"הוא הסכים בשמחה, וסיכמנו על פגישה אחרי יומיים. הוא מגיע אלי, ישבנו ודיברנו שעתיים וחצי! על מה לא דיברנו? הכל עלה על השולחן: הקשיים הלימודיים, הבעיות בבית, החברים שהוא מסתובב איתם, והמעשים שהוא עושה בחברתם.

"אמרתי לו: תשמע אלירן, אני יכול לעזור לך לצאת מהמקום שבו אתה נמצא. יש לך שתי אופציות: ללכת לתיכון או להיכנס לשיבה. מה שתבקש אני אעזור לך, אבל אני חושב שאתה כישרון מבזבז. בתיכון לא תתקדם לשום מקום. בישיבה, לעומת זאת, יעשו ממך בנאדם, אתה תלמד להפעיל את הראש, תלמד להצליח בעזרת

המחשבה והכישרון, לא עם אגרופים וכל מיני שטויות.

"הבחור פשוט נדלק, אמר לי: 'אני רוצה ישיבה', אבל אני לא נתתי לו להחליט מיד. אמרתי לו: 'תחכה עם זה יומיים-שלושה, תחשוב על זה, אני רוצה שתקבל החלטה מושכלת, לא החלטה של רגע'.

"עברו שלושה ימים, הבחור מתקשר אלי ואומר לי: 'חשבתי על זה, ואני רוצה ללכת לישיבה'. כמובן ששמחתי מאוד, ומיד דיברתי עם ישיבה מתאימה לבעלי תשובה, כאן בבני ברק, והסכימו לקבל אותי באופן מיידי.

"אמרתי לו: 'תשמע אליין, תארוז קצת בגדים, תכין מזוודה, וביום ראשון הקרוב תבוא לבני ברק, אני אפגוש אותך בכניסה לעיר ואקח אותך לישיבה'.

"אחרי ההצלחה הגדולה מגיעים פתאום הקשיים", נאנח הרב דחבש כשהוא נזכר בהמשך הסיפור. "פתאום הבחור נזכר, שבעצם יש לו חברים שהוא יתגעגע אליהם. אמרתי לו: 'אתה לא חייב להתנתק מהם, פשוט תתמקד בדברים אחרים, ותשמור איתם על קשר אם אתה רוצה'.

"ואז הוא נזכר שהוא חייב למישהו 200 שקל, והוא תכנן לעבוד, אם הוא ייכנס לישיבה לא יהיה מאיפה להחזיר. שכנעתי אותו להשאיר את זה לקב"ה, ולסמוך עליו שהוא יסדר לו את זה.

"ואכן, זמן קצר לאחר מכן קיבלתי טלפון: 'חבר שלי מספר לי שהוא עושה הערב חתונה, ביטלו לו את האולם בגלל הגבלות הקורונה, והוא צריך לעשות באיזה בית כנסת, אבל אין לו מלצרים ואין לו כלום. אמרתי לו: 'עלי! אני מביא לך שני מלצרים, אתה משלם לכל אחד 175 שקל. מקובל?'. החבר אומר כן, ואני מודיע לאליין שיש לו עבודה לערב אחד, והוא מכסה כמעט את כל החוב, ושיביא איתו גם חבר...

"בקיטור, כבר פתרנו את כל הבעיות, ואז מתקשר אלי אליין בקול רועד מבכי: 'תשמע הרב ישראל', הוא מספר בדמעות, 'כבר החלטתי סופית שאני בא לישיבה, ואז אמא שלי נדלקה פתאום. עד עכשיו לא סיפרתי לה כלום כי ידעתי שהיא לא תתלהב, אבל עכשיו היא שמעה על זה והודיעה לי שהיא בשום אופן לא מסכימה. מה עושים?'

"התקשרתי לסבא של הבחור, שביקש ממני לשבץ אותו בישיבה ואמרתי לו: 'הכלה שלך לא מוכנה שהילד ילך לישיבה. למה הכנסת אותי לסיפור הזה, אם אין בכלל על מה לדבר? ועוד אמרתי לי שהם דתיים ושהם רוצים שהילד ילך לישיבה'.

"הסבא ענה מה שענה", מספר הרב דחבש, "אני לא בטוח שהוא ידע מה בדיוק המצב בבית של הבן שלו. אבל יצרתי קשר עם בן דוד מהאגף החרדי של המשפחה שם, ושאלתי אותו מה הסיכוי לשכנע את האמא של הבחור?

"הוא אמר לי: 'אין לך סיכוי ישראל. אל תתחיל לדבר איתה אפילו. היא רק תקליט אותך ותתלונן עליך שאתה רימית אותם וכו'. עוזב את הסיפור הזה. הדרך היחידה שלך להצליח, זה לשכנע את הבחור שישכנע את אמא שלו'.

"חשבתי מה לעשות, חיפשתי פתרון ובסוף החלטתי לתת לקב"ה

לנהל את העולם.

"עשיתי תפילה", הוא מספר. "פתחתי ספר תהילים, אמרתי כמה פרקים בכוננת הלב, ולאחר מכן אמרתי לקדוש ברוך הוא: 'רצונו של הבחור הזה לעשות את רצונך, מי מעכב? אמא שלו! אני עכשיו הולך להתקשר אליה, תן לי בפה את המילים המתאימות, שיגרמו לה לשנות את דעתה'...

"סיימתי להתפלל וחיית את המספר של האמא.

"הלו, גברת חדד? (שם בדוי כמובן)!. 'כן, מי מדבר???

"אני ישראל דחבש, ואני רוצה לשאול אותך שאלה חשובה: תגידי לי איזו מצווה גדולה עשית בתקופה האחרונה?

"היא קצת נבהלה. שואלת אותי שוב ושוב: 'מי זה? מה אתה רוצה ממני?' אני אומר לה: 'תיכף אני אגיד לך מה אני רוצה ממך, אבל קודם כל אני חייב לדעת, אני ממש סקרן: איזו מצווה גדולה קיימת בזמן האחרון?

"האמא מתחילה לגמגם: 'אני עושה הרבה מצוות', היא אמרה לי, 'אני לא יודעת למה אתה מתכוון. הדלקתי נרות שבת...'.

"זה לא מספיק", אמרתי לה, 'יש לי הרגשה שזה משהו יותר גדול. עשית מצוה מאוד נדירה כנראה, משהו שלא עושים כל יום או כל שבוע. משהו שמאיר את הנשמה שלך כל-כך, וגורם לך שמהשמים רוצים לתת לך מתנה אדירה...'.

"איזו מתנה?', היא שאלה. כבר חשבה שאולי מדובר באיזה נוכל, שרוצה לבקש ממנה סכום כסף גדול או משהו כזה...

"גברתי", אמרתי לה בקול נרגש, 'הבן שלך רוצה ללמוד בישיבה. את יודעת איזו זכות יש לך? את יודעת כמה הורים בוכים בלילות, כדי שהבן שלהם ירצה ללמוד תורה? את יודעת כמה אימהות עכשיו מסתכלות בעיניים כלות, על הילד שהתדרדר כי לא הייתה לו מסגרת טובה? את יודעת כמה אנשים אין מי שיגיד אחריהם אפילו קדיש פעם אחת, כי הילדים שלהם לא יודעים איך מתפללים ומתי אומרים קדיש???

"הבן שלך, לא רק שהוא מסכים ללמוד תורה, הוא רוצה!! הוא רוצה ושואף ללכת לישיבה. הוא רוצה להיות תלמיד חכם. לא מספיק רק לשים כיפה על הראש וזהו. הוא רוצה באמת להיות תלמיד חכם, אולי הוא יבוא לבית הכנסת ליד הבית שלכם בעתיד, ויאמר דרשות בליל שבת ככה, לפני תפילת ערבית? את יודעת איזו נחת תהיה לך מהילד הזה, בעזרת ה'?"

"אז תגידי לי, מה המצווה הענקית שעשית, שזכית לקבל כזאת מתנה בלי שאפילו ביקשת אותה???

"כמובן שאחרי כזה פתיח, הכל היה נשמע אחרת. היא עדיין ביקשה לדעת מה לומדים בישיבה. חקרה אותי שתי וערב, דרשה לבוא לסיור, לראות מקרוב את התנאים הגשמיים. רצתה לוודא שהבן שלה לא יהיה מוזר כזה, עם כיפה ענקית ופאות מפוזרות, שיושב בצד הדרך עם תרמיל כתום ומנגן בחליל צד...

"הבטחתי לה שהבן שלה יהיה בחור ישיבה רגיל, נורמלי. הוא ילבש בגדים של כל תלמיד ישיבה, ולא יהיה מוזר או משונה. הוא יהיה תלמיד חכם.

כשסיפר הרב רובשקין את הסיפור הזה לכ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ניתן היה לראות על פניו שהוא חי את אותם הרגעים תוך כדי הסיפור. כשסיים, קם הרבי ממקומו ואמר לו: "ר' שלום מרדכי, כשהשתחררת מבית הכלא, רקדת עם היהודים באמריקה, אבל אנחנו כאן עוד לא רקדנו לכבוד ההצלה שלך, בוא ונרקוד עכשיו..."

סיפורו המופלא של האסיר היהודי המפורסם, הרב שלום מרדכי רובשקין שליט"א



הרב יעקב א. לוסינגמן שליט"א

"ניתן חנו בניני שר בית-הסדר" (בראשית ל"ט, כ"ב)

את הסיפור הבא זכיתי לשמוע מפיו של האסיר היהודי המפורסם, הרב שלום מרדכי רובשקין הי"ו, כשהייתי נוכח בעת שביקר במעונו של מו"ר כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, לאחר שנחלץ מכלאו והורשה לערוך ביקור בן שבועיים בארץ הקודש.

"היה זה החנוכה הראשון שלי בבית האסורים", מספר הרב רובשקין, "שבועות אחדים לפני החנוכה כבר התחלתי לדאוג לכך שבימי החנוכה יותר לי להדליק נרות כמצוות חז"ל, במסגרת המחויבות של בתי הכלא בארה"ב לכבד את חופש הפולחן של האסירים מכל הדתות, ובכללם גם היהודים להבדיל".

"שלחתי מכתבים לרב של בתי הכלא ולעסקנים שונים, עד שהתקבל האישור, ובלילה הראשון של חנוכה נלקחתי על ידי סוהרים לחדר כליאה מיוחד, אליו הוכנסתי. על השולחן הוצבה מנורת חנוכה, ובה נר אחד ועוד שמש. הסוהרים יצאו וסגרו אחריהם את הדלת, כשהם מורים לי לדפוק עליה בחוזקה לאחר שאסיים, כדי שיבואו להחזיר אותי לתא הכליאה שלי".

"הדלת נסגרת ואני מתכונן להדליק את הנר, והנה אני רואה שבחדר יש שירותים. אי אפשר לברך כאן ברכה. חשבתי אולי לסובב את גבי לשירותים ולהדליק, שהרי אם לא אדליק כאן לא אוכל לקיים בכלל את המצווה, אבל ליבי היה נוקף וממאן לעשות זאת".

"בית הכלא הוא לא קייטנה", מספר הרב רובשקין, "האפשרות של האסיר לקבל החלטות על עצמו ועל סדר היום שלו מוגבלת מאוד. לך תקרא עכשיו לסוהרים, ותסביר להם שכדי להדליק נר צריך לברך, ואסור לברך ליד שירותים... הידע שלהם ביהדות הוא אפסי, והרצון שלהם לעזור לי נמוך עוד יותר".

"אבל מאז שנכנסתי לכלא ידוע ידעתי שאני אולי נמצא במקום לא נעים במיוחד, אבל גם כאן הקב"ה הוא זה שמנהל אותי, ולא מנהל הכלא או הסוהרים".

"דפקתי על הדלת..."

"בפתח עומד סוהר גבה קומה ורחב גרם, והוא שואל אותי לרצוני. הבהרתי לו שאיני יכול להדליק כאן את הנרות, ואני מבקש שיעבירו

אותי למקום אחר. בתאי האסירים אסור להדליק אש מחשש לשריפה, וכאן אני לא יכול. מה עושים?"

"הסוהר לא כל כך הבין מה אני רוצה, אבל לאחר הפצרות חוזרות ונשנות הוא הסכים לפנות בנושא למנהל הכלא, אדים קשוח לא פחות, שכבר שבע ויכוחים עם אסירים חסרי כבוד שמנסים להערים עליו יומם ולילה".

"המנהל הופיע ושאל אותי לרצוני בקוצר רוח. דיברתי אליו בכבוד והסברתי לו את ההלכות הבסיסיות שבגללן אני לא יכול להדליק כאן את הנרות. בליבי ידעתי שאין סיכוי שאקבל את מבוקשי, אבל 'השתדלות' חייבים לעשות..."

"להפתעתי הרבה, ניאות המנהל למלא את בקשתי, אך מפאת חוסר מקום מתאים להדלקת הנרות, הוא יצא מגדרו והתיר לי להדליק את הנרות במשרד הפרטי שלו".

"הייתי המום, הודיתי לו מעומק ליבי, והוא מצידו הגיב בפנים חתומות, ולא התרגש יחד איתי..."

"צעדנו לעבר משרדו של מנהל הכלא, אני באמצע כחתן המובל אל חופתו, משני צדדי סוהרים המשמשים לי כשושבינים כדי שלא אברח מהחופה חלילה, ומאחורינו צועד המנהל שכנראה תהה אם לא טעה כשהחליט לתת לי להדליק נרות ולקיים טקס דתי במשרדו הפרטי".

"הייתי המום. חשבתי שאני מדמיין. המנהל הקשוח שכבר ראה הכל והתמודד עם אסירים מכל הסוגים הופך לפתע לנדיב כל כך ומאפשר לי לשבת ליד הנרות שלוש שעות? ועוד במשרד הפרטי שלו?! זה לא מציאותי"

על אף שמספרם של הנוכחים היה מצומצם מאוד ומנה כמניין לערך, קול השירה והזמרה נשמע למרחקים והריקוד נמשך עוד שעה ארוכה.

עוד סיפר הרב רובשקין באותו המעמד, על כניסתו הראשונה אל הכלא, וכך גם על היציאה המפתיעה שלו משערי הכלא, היטיב לבטא זאת הרב צבי יעקובזון שכתב על הרב רובשקין כך: "אני שכבר שמעתי הרבה בימי חייו", כותב הרב יעקובזון, "הייתי מרותק. כשהוא מספר על הסוהרים בכלא שאזקו אותו. הוא מצמיד את שתי ידיו ואתה רואה את האזיקים. כשהוא מספר על הגוי המגודל והמפחיד שנעץ בו עיניים מאיימות, אתה רואה עליו את האימה. כשהוא מספר איך הסוהר הראשי קרא לו (לבשר את בשורת השחרור) הוא מצמיד את שתי כפות ידיו לפיו. כשהוא מספר שלקחו לו בכלא את הכיפה ("ירמולקה"), הוא מסיר את המגבעת שלו ומיטיב את הכיפה לראשו. הוא יודע איך לספר. אתה נסחף איתו."

הערעור האחרון

וכך סיפר הרב רובשקין: "יום לפני שהשתחררתי בחנוכה תשע"ח קיבלתי הודעה רשמית, חתומה וסופית בה נכתב שהערעור האחרון שלי נדחה, ואין לי עוד אפשרות לערער על גזר הדין שנגזר עלי: 27 שנות מאסר. מכאן ואילך אין סיכוי להקלה כלשהי. לקחתי את המכתב ושמתי אותו בצד. אמרתי לעצמי הרי הכול מאיתי יתברך. אני מאמין באמונה שלמה שהוא קובע הכול והוא שם אותי פה, וגם במצב הזה החובה שלי היא לעשות מה שהוא רוצה. חשבתי לעצמי שאחד הדברים שהוא מחייב אותי זה לא להישבר. להיפך: להתחזק. להתקרב אליו יותר. להיות בשמחה. שמתי את המכתב בצד, הדלקתי נרות חנוכה."

"בשש וחצי נועלים את כולם בתאים. הסוהרים הולכים מתא

"ההיתר שניתן לי מלכתחילה היה ל-30 דקות, כפי שקובעת ההלכה וכפי שהורה הרב של בתי הכלא. אבל לפי מנהג חב"ד נוהגים להדליק נרות שיחזיקו מעמד לפחות 50 דקות, וגם לשבת לצד הנרות משך הזמן הזה."

"התלבטתי אם לבקש מהמנהל בקשה נוספת שיתיר לי להישאר בחדרו 50 דקות, הרי רק לפני דקה הוא עשה למעני דבר שאינו מובן מאליו, חרג מכל הכללים והתעלה מעל כל הנהלים כדי לאפשר לי להדליק נרות במקום שבו אוכל לברך עליהם כדת וכדין והנה אני שוב מציק לו עם בקשות חריגות?"

"אבל החלטתי שאני עושה את ה'השתדלות' במלואה. אני אבקש, והוא יכול לסרב. לפחות אדע שאני עשיתי את המקסימום האפשרי כדי לקיים את המצווה כמנהג חב"ד כפי שהורגלתי מצעירותי."

"פניתי למנהל, וביקשתי את סליחתו: 'אני מבין שאתה תחשוב שאני נודניק' שלא מסתפק במה שנותנים לו', אמרתי לו, 'קשה לי להסביר לך כמה זה חשוב עבורי, ואני חייב להודות שלפי ההלכה היהודית 30 דקות בהחלט מספיקות, אבל אני חסיד חב"ד, ואצלנו נוהגים לשבת ליד הנרות 50 דקות. תמיד הקפדתי על כך מאוד, ואני אודה לך מאוד מאוד, כבוד המנהל, אם תאפשר לי לעשות כך גם עכשיו."

"המנהל הביט לעברי במבט חוקר, ובליבי כבר נטיתי לחשוב שעוד רגע הוא מבטל לגמרי את האישור שנתן לי. הוא חשב בדממה מספר דקות, בעוד שאנחנו ממשיכים ללכת לעבר חדרו. לפתע פונה אלי המנהל ושואל אותי: 'רובשקין, תגיד לי, כשהיית מדליק נרות בבית, עם המשפחה שלך, כמה זמן ישבת ליד הנרות?'"

"קשה לי לומר", השבתי לו, "לפעמים היו לי עיסוקים שונים, אבל בכל מקרה הייתי יושב עם הילדים והמשפחה ליד הנרות במשך שעותיים או שלוש שעות. לפעמים יותר."

"אם כן", משיב לי המנהל, "אני רוצה שאתה תשב עכשיו ליד הנרות שלוש שעות. בדיוק כמו שעשית בבית שלך!"

"הייתי המום. חשבתי שאני מדמיין. המנהל הקשוח שכבר ראה הכל והתמודד עם אסירים מכל הסוגים הופך לפתע לנדיב כל כך ומאפשר לי לשבת ליד הנרות שלוש שעות? ועוד במשרד הפרטי שלו?! זה לא מציאותי. אבל אז הבנתי מה שידעתי גם קודם לכן, וכעת הרגשתי זאת ביתר שאת. אני לא נמצא בכלא כי איזה גוי כזה או אחר החליט ככה. אני נמצא כאן כי יש לי שליחות ותפקיד לעשות בכלא. הקב"ה שם אותי כאן, ואני לא שואל שאלות, אני רק מנסה לעבוד אותו בתנאים המורכבים שאיתם אני צריך להתמודד."

כשסיפר הרב רובשקין את הסיפור הזה, בחדר קבלת הקהל של כ"ק מרן אדמו"ר מלעלוב שליט"א, ניתן היה לראות על פניו שהוא חי את אותם הרגעים תוך כדי הסיפור. השמחה בה סיפר על הזכות שזכה להדליק נרות "כמו בבית", פרצה ממנו והקרינה על כל סובביו.

ואכן, כשסיים לספר את סיפורו, שהיה אחד מיני רבים שסיפר באותה ההזדמנות, קם הרבי ממקומו ואמר לו: "ר' שלום מרדכי, כשהשתחררת מבית הכלא, אתה רקדת עם היהודים ששמחו איתך באמריקה, אבל אנחנו כאן עוד לא רקדנו לכבוד ההצלחה שלך, בוא נרקוד עכשיו."

האסיר. אני הסתכלתי על הכול במבט רוחני. לכן לא נשברתי ולא הייתי בדיכאון. הייתי כנראה האסיר היחיד שלא נזקק לא לפסיכולוג ולא לכדורים נגד דיכאון..."

הם סחבו אותי בלי כיפה ובלי ציצית

לפעמים היה צריך להיאבק על זכויותי הדתיות, וכאמור, גמר אומר לא לעגל פינות, להתעקש על מצוותי הדתיות. לפעמים נגד הסיכויים, לא בלי סיכונים: כשהגעתי ואמרו לי להוריד את הבגדים וגם את הציצית, אמרתי שזה משהו דתי. אמרו לי: אין על מה לדבר. אמרתי: על הכיפה לא אוכל לוותר בשום אופן. ענו לי: שים את הכול בקופסא גם את הכיפה. אני מסופק אם הסוהר שקלט אותי ידע בכלל מה זה יהודי. אמרתי לו: אם אני מוריד את הכיפה אז לפי החוק היהודי יהיה אסור לי לזוז יותר מארבע צעדים. הוא אולי ריחם עלי או חשב שאני תימהוני, אבל ענה לי בקשיחות: 'שמע בחור, עוד הרבה דברים ישתנו לך פה...' כשהוא אמר את זה הבנתי שאם לא אעמוד על שלי כעת, אז מי יודע לאן יגיע המדרון הזה? אמרתי לעצמי: אני ניצב לפני בעיות הלכתיות, אני יכול כמוהן למצוא היתר לעצמי, שהרי איני ברשות עצמי, אבל מצד שני אני יכול להשליך על השם את יהבי ושהוא יפתור את הבעיות הללו...

"הסוהר קרא למפקד שלו וסיפר לו מה קרה, הלה שמע וחשב רגע ואז הלך למשרד שלו. אחר כך אמר לי שהלך לכתוב מייל לרב של דקוטה לשאול אם אמת ונכון שיהודי חייב ללבוש כיפה. 'הרב', 'פסק' שתנאי הכלא קודמים. המפקד שב לחדר ואמר: 'יש לי אישור מהרב שאתה צריך להפקיד את הכיפה וגם את הציצית'. המפקד אף ידע לצטט את הביטוי 'דינא דמלכותא דינא'..."

"ענתי לו שזה לא רב ממש אלא מין 'ראביי'. עוד הסברתי לו ש'דינא דמלכותא דינא' הפירוש הוא שאדם חייב לשמור על חוקי המדינה, ואני אכן כזה ששומר חוק. אגב, גם בכלא התנהגותי הייתה מבחינת נהלי הכלא, למופת. המפקד חזר לחדרו וכתב לראביי מה אמרתי. הלה ענה לו שעלי להחליט מה אני רוצה. או את הכיפה או את הציצית. לא את שניהם. אמרתי שאני לא רשאי להחליט, כי אלו מצוות הדת היהודית, ואני מתעקש להשאיר אצלי את שתייהן. סבלנותו כנראה פקעה, הוא אמר לי: "אתה למעשה גוזר על עצמך צינוק". אמרתי שאני ממש לא חפץ להיות בצינוק, אבל גם איני יכול להוריד את הכיפה ואת הציצית.

הוא קרא לחמישה סוהרים גברתנים, וידי כמוהן הייתה על התחונה. הייתי בפוזיציה שלא יכולתי לעשות כלום. חייכתי לעצמי. יהודי צריך להיות בשמחה תמיד. הם פקדו עלי: צא. אמרתי: אסור לי ללכת בלי כיפה. תביאו כיסא גלגלים. הם סחבו אותי בלי כיפה ובלי ציצית. הייתי לבוש בבגד משונה שמונע מהאסיר לפגוע בעצמו, והשליכו אותי לצינוק במחלקה הפסיכיאטרית של בית הכלא. "הוא בטח משוגע", הם חשבו לעצמם, והעדיפו להשאיר אותי שם, במחלקה של המשוגעים.

"שכבתי שם, לא יכול לזוז, והתפללתי לקב"ה שיעזור לי. אני לא

לתא וסופרים את האנשים. יש שני אסירים בכל תא. זה היה 'זאת חנוכה'. נטלתי ידיים, אכלתי מצה וטונה והתפללתי: עכשיו חנוכה, אנא ממך, כל יכול, עשה עימי נס... תחזיר אותי הביתה... פתאום אני שומע ברמקול שקוראים לי. מיהרתי לגמור את ה'הלל'. הדלת נפתחה ועומד בפתח אחד הסוהרים. דווקא סוהר טוב..."

הרב יעקובזון מתאר את ששמע מפיו של הרב רובשקין: "הוא עושה אתנחתא ומסביר שהיו שם שני סוגים של סוהרים. אנושיים ולא - אנושיים, שלא לומר אכזריים. הטובים הם אלו שזו עבודתם וזו פרנסתם ואין להם עניין להציק לזולתם. ועוד סיפור על הסוהר (האנושי) שניצב בפתח: בכל הזדמנות הוא היה נוהג לברך את רובשקין בברכת 'גוט - שאבעס' גם אם היה זה יום שלישי או רביעי. הוא קלט שזו ברכה יהודית, ומאז תמיד כשנתקל ברובשקין היה מברך אותו ב'גוט שאבעס'."

עמד לו ה'גוט - שאבעס גוי' בפתח וקולו מבשר, עדין לא ברור אם טוב או רע: "רובשקין, קום!". הוא היה, שלא כדרכו, בלחץ.

ואז הוא אמר לי: 'רד, מישהו לוקח אותך למקום אחר'. בעיקרון זה יכול להיות הביתה, אבל זה גם יכול להיות לכלא אחר. זה היה בסביבות שבע בערב. הוא לקח אותי לבניין בו יושבים המנהלים. האחראים. אני יושב בחדר והם נכנסים פנימה ונועצים בי מבטים כאילו הם רואים מולם את 'קריעת ים סוף'. רציתי לומר להם שיפסיקו לנעוץ מבטים משונים כאלו, אבל עוד לפני שפציתי פה הם אמרו לי: 'קרא את המכתב... כתוב בו שאתה משוחרר... אתה הולך הביתה!...'".

הלא ייאמן ולא נתפס

הביתה! הלא ייאמן ולא נתפס. למה לא בעצם, הרי הוא התפללתי כל כך. המילים הראשונים שיצאו מפיו היו 'ודו לה' חסדו'. נס. "וזה קרה יום אחד אחרי שקיבלתי מכתב רשמי שההשתדלות שלי לכאורה העלתה חרס. שאין מה לעשות יותר. יום אחרי המכתב ההוא שוחררתי... הקב"ה הראה לנו מי בעל הבית..."

רציתי שהם יתייחסו יפה ליהודים. אמרתי להם: "תדעו, הנס הזה קרה לי כי כיבדתי אנשים בכלל ויהודים בפרט. האלוקים שבשמיים אוהב יהודים. מי שמתנהג יפה ליהודים הוא עוזר לו..."

"פתאום נזכרתי שלא בירכתי ברכה אחרונה. לפי הדין צריך לחזור למקום שאכל. אבל לא הסכימו לבקשתי בשום אופן. ברכת שם ברכת במזון. אפילו הביאו לי מים אחרונים."

"מקום כמו כלא הוא מקום שלכאורה אפשר בו להקל בהרבה דברים. התנאים הרי קשים ולפעמים בלתי אפשריים, אז מעגלים פינות, גם אצל האסירים הגויים יכולת לראות איך כל אחד מנסה למצוא נקודות אור. היה אסיר אחד שכל היום היה עסוק בלהכין קפה מיוחד. זה העסיק אותו ונתן לו 'הרגשה' מרוכמת לפי דרכו. אני עבדתי על עצמי בכיוון ההפוך: לא לעגל פינות ולא לחפש 'קולות' אלא להתרומם טפח מהקרקע. לעבוד על עצמי, לעבוד על המידות, להילחם על כל מצווה, להיות יותר רוחני משנכנסתי... הכלא הוא מקום שבו משפילים את האדם שבך. יש עניין לשבור את

יודע איפה אני, רק סירבתי להוריד את הכיפה והפכו אותי למשוגע רח"ל".

"התפילות שלי התקבלו וכעבור שעות אחדות הגיע למקום רופא פסיכיאטר שהחל לדבר עימי. זה היה נס גדול כי לפעמים יכולים לעבור ימים ואף שבועות עד שהם מבינים שהאסיר נמצא במקום הלא נכון ושהוא נורמלי לכל דבר. לך תשכנע אנשים שאתה לא משוגע..."

"אבל הרופא הזה ישב איתי ודיבר איתי, שאל אותי איך הגעתי לכאן ולמה הם חושבים שאני משוגע. הסברתי לו את מה שקרה והוא השתכנע שאני אכן שפוי בדעתי, אלא שאני גם עומד על דעתי ועל דתי ואיני מוכן לוותר על מצוותי. הוא חזר למנהל הכלא ואמר לו: "טעית בדיאגנוזה, האיש הזה אינו אמור להיות מאושפז במחלקה הפסיכיאטרית... תן לו לצאת ותן לו לחבוש כיפה ותראה שהכל בסדר איתו". נכנסו שני אנשים והביאו לי את הכיפה ואת הציצית. היה לי חיזוק עצום".

פעם אחרת חזר הרב רובשקין לתאו וגילה שהטלית והתפילין נעלמו ממקומם. בירור קצר העלה שהנהלת בית הכלא החליטה להחרים לו את הטלית והתפילין ולהניח אותם עם שאר החפצים האישיים שלו שהופקדו במשמרת ביום בו נכנס לכלא.

"הקב"ה עזר לי", הוא מספר, "ותוך כדי דיבור אמרתי להם שבלי להניח תפילין וטלית, אסור לי לאכול. אם לא יביאו לי אותם בחזרה, אני לא אוכל לאכול".

"אם הייתי מאיים לשובות רעב, הם לא היו מתרגשים, היו מכניסים אותי לאשפוז ומזינים אותי בכפיה כמו שעושים לאסירים אחרים ששובתים רעב. אבל אני לא הכרזתי על שביתת רעב, אלא רק הסברתי שאני מאוד רוצה לאכול, אבל לא יכול..."

"כמובן ששום דבר לא קורה באופן מיידי, זה לקח זמן וכשהם ראו שאני רציני העבירו את זה להנהלה שהיתה עסוקה בדברים אחרים ואני בינתיים בלי טלית ותפילין. למחרת קיבלתי אותם בחזרה דקות אחדות לפני השקיעה, כך שהספקתי לקיים את המצווה בזמנה. בחסדי שמים למרות שהיטלטלתי בין בתי מעצר ובתי כלא, ולמרות שפעמים רבות היו לי בעיות שונות ומשונות, לא החסרתי אפילו יום אחד של הנחת תפילין בכל שנותי בכלא".

עוד סיפור נפלא סיפר הרב רובשקין, "לפני ליל-הסדר באחת השנים קיבלתי קופסה ובה היו אמורים להיות צרכי החג ובכלל זה צרכי ה'קערה'. כמובן שכל דבר עובר בדיקה קפדנית. פתחתי את הקופסה וגיליתי שחסרה ה'זרוע'. יתר הדברים היו".

כל כך מאושר עד כדי כך שתפסתי אותו ורקדתי איתו... "אמרתי לממונה שאחד הפריטים בקופסה נלקח. הוא ביקש לדעת מה, ולא ידעתי להסביר. מה אגיד? איך אסביר לו מה זה זרוע? לקחתי את ה'הגדה' שהייתה לי והראיתי לו בציור. זה! הוא בחן את הציור ותמא: מתוך חמישה פריטים בציור יש לך ארבע, מה רע? ארבעה מתוך חמישה זה בסדר... אמרתי לו: גם לרכב יש ארבעה גלגלים, אז שלושה מתוך ארבעה זה בסדר? הוא צחק והבטיח לי להפוך את העולם עד שימצא את הזרוע. הוא נכנס אלי עם הזרוע עם מבט של מנצח. אני הייתי כל כך מאושר עד כדי כך שתפסתי אותו ורקדתי איתו..."

לאסירים סיפק הכלא מחשבים. בעיקר כדי שיוכלו לשלוח מיילים. שישה מחשבים לאלף אסירים. תעשו חשבון כמה דקות הוקצו לכל אחד. רובשקין ניצל את זמן המייל המצומצם לכתוב לילדיו (ומאוחר יותר לכל ילדי ישראל) 'וורטים' שחידש בתאו (ושנקבצו במשך הזמן לספר עב כרס). אחד הבנים שלו, שהיה בן ארבע כשנעצר, נשאל פעם בתלמוד-תורה מה אבא שלו עושה. הוא ענה בגאווה ובנחישות: "אבא שלי הלך לכלא ללמוד תורה".

הוא לא היה בכלא. כלומר גופו היה אסור אבל רוחו ונפשו היו משוחררות. הוא היה חריג מאוד. הוא התרחק מרוב האסירים. מה שעניין אותם ממש לא עניין אותו, ולהיפך. 'עמיתיו' לכלא הבחינו שהוא 'עוף חריג'. הם הרגישו שהוא לא שם. פעם אחת אירעה לו תקלה עם אסיר שהורשע ברצח. רובשקין כמובן לא ידע את עברו וראה בו אדם ככל אדם. הוא הגיע למכונת הקרח כדי להוציא קוביות קרח, אבל היה תור ארוך. זה חפף ליזמן-המייל של רובשקין.

הוא שלח לעברי מבט שיכול להרוג

"ביקשתי שם מאחד שחיכה בתור שייקח באדיבותו קצת קרח גם בשבילי. הוא שלח לעברי מבט שיכול להרוג. קצת נבהלתי. אמרתי לו סליחה והלכתי. ויתרתי על הקרח. בלילה הוא בא אלי ואמר לי: 'רובשקין, היית היום לא בסדר. לא נתת לי כבוד!' אמרתי לו: שאני אפגע בך? חס ושלום. מה עשיתי? והוא 'הסביר' לי: 'איך אתה מעז לבקש ממני דבר כזה כשאני עומד ליד האנשים שלי?!...'. הסברתי לו שאני די חדש בכלא, ולא מספיק מכיר את 'הכללים'. כמובן שהתנצלתי. ואז הוא אמר: 'למען האמת, אנחנו מרגישים שאתה לא רק לא מכיר את הכללים אלא אתה בכלל לא פה. אתה עם הספרים שלך... הייתה לו אבחנה נכונה: בגופי הייתי שם, אבל באמת השתדלתי מאוד שה'אני' שלי לא יהיה שם..."

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת



דברי תורתם וסיפורים על גדולי עולם שיום פטירתם חל השבוע

"זכינו לחזות בפני המלאך, מרן ראש הישיבה זצוק"ל, ברגעים רבים, אבל את פניו הלוהטות משמחה ברגעי ההוד, כאשר הובא ליזו ספר חדש מחידושי תורתו, אי אפשר לשכות. פניו האירו כפני חמה, וחיוך של אושר נשפך על שפתיו, הוא אחז בספר בהתרגשות והפך דף אחרי דף, כאילו היה תינוק חדש שזה עתה בא לעולם"



כותב הטור הרב ישראל ליוש יחד עם אביו אצל מרן ראש הישיבה

הרב ישראל ליוש

ביום כ"ד בכסליו חל יום היא"צ של מרן הגאון הגדול רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל ראש ישיבות 'ארחות תורה' ובעל ה'אילת השחר'.

רבי אהרן לייב נולד בשנת תרע"ה להוריו הר"ר נח צבי ומרת גיטל, שהתגוררו בשכונת לרב העיר 'בריסק' הגאון רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק זצ"ל.

חבריו ל'תלמוד תורה' העידו כי כבר בצעירותו כונה כ'עילוי מבריסק', ובהיותו אך כבן שתיים עשרה התקבל ל'ישיבת 'תורת חסד', והתקרב מאוד לראש הישיבה הגאון רבי משה סוקולבסקי זצ"ל, בעל ה'אמרי משה'.

היה מקורב מאוד לדיין העיר הגאון רבי שמחה זיסל ריגר זצ"ל, לרב מבריסק זי"ע ולבניו הגאונים: רבי יוסף דב זצ"ל ולהבחל"ח רבי משולם דוד שליט"א.

בשנת תרצ"ז עזב את 'בריסק' מאימת הגיוס לצבא הפולני, ועבר ל'שווייץ' כתלמיד ישיבת 'עץ חיים' במונטרה, מצויד במכתבי המלצה מהגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל ומהגאון רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל, יחד עם ידידו הגאון רבי משה סולובייצ'יק זצ"ל, נכד הגר"ח זי"ע.

בשנת תש"ד נשא לאשה את מרת תמר למשפחת קורנפלד, בחתונה צנועה עפ"י בקשתו, כיון שמימון החתונה היה מכספי צדקה.

בשנת תש"ה עלה לארץ ישראל, בתחילה התיישב בפתח תקווה, ולמד חברותא עם הגאון רבי חיים שאול קרליץ זצ"ל בבית המדרש לתורת ארץ ישראל. לאחמ"כ נתמנה, עפ"י הוראת מרן ה'חזון איש' זי"ע, לראש ישיבת 'חפץ חיים' בכפר סבא.

בשנת תשט"ו מונה על ידי הרב מפוניבז', הגאון רבי יוסף שלמה כהנמן זצ"ל לראש הישיבה לצעירים, ובשנת תשכ"ה מונה במקביל לראש הכולל.

בשנת תשל"ח הקים את ישיבת 'גאון יעקב', ובשנת תשנ"ח ייסד את ישיבת 'ארחות תורה', ובשנת תשע"ד יזם את הקמת ישיבת 'תורה בתפארתה'.

בעשרות השנים האחרונות נשא על שכמו את משא עולם התורה, הן בהקמת רשתות כוללים לאברכים והן בהנהגת והכוונת עניני הציבור, בשבתו על כס נשיאות 'מועצת גדולי התורה'.

תורתו מודפסת בעשרות ספרי 'אילת השחר' על הש"ס ועל התורה, וספרי 'ימלא פי תהלתך' על עניני מחשבה ומוסר.

נטמן בבית החיים בבני ברק, ועפ"י צוואתו לא נכתב על מצבתו כי אם שמו, שם אביו ותאריך הפטירה, ללא כל תארים נוספים.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִגְוֵרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵינָן (בראשית ל"ז, א')

רש"י בפרשת שמות (ב טו) מבאר ש'וישב יעקב' היינו שנתעכב שם. ותמה הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל, שהרי לשון 'יעיכוב' שייך במי שדעתו להתעכב במקום זמן קצר, ולהמשיך למקום אחר, אבל יעקב הרי היה בדעתו להשתקע שם בקביעות, וא"כ למה כתוב 'וישב' שהוא לשון 'התעכבות'.

אלא, מבאר הרב שטיינמן, כל שהותם של הצדיקים בעולם הזה אינו

אלא 'עייכוב', כי הרי כאן הם בפרוזדור בדרכם לעולם הבא. בעולם הזה הם מרגישים כאורחים, לעומת העולם הבא, עולם הנצח.



כמה נאים הדברים למי שאמרם. רבי אהרן לייב ההביל העולם הזה ותאוותיו בכל ליבו, יעידו ע"כ קירות ביתו והרהיטים שנבנו מקרשים ומארגזים שנמצאו ברחוב... אין מילה בסולם ה'פשטות' שיכולה לתאר זאת.

לא פעם הציעו לו לסייד את קירות ביתו, הוא סירב ואמר: "מה זה יוסיף לי לעולם הבא...?"

פעם סיפרו לו שאישיות חשובה בממשלה השתומם מביתו העלוב, אחר שביקר אצלו, אמר: "זה עלוב...? אם יגידו לי שיש לי כזו דירה בגן עדן, ארקוד משמחה... וחוזר ע"ז כמה פעמים.

פעם רצה לעשות טובה עם סייד שדר בשכנותם, וקראו לו שייסייד את ההול. אח"כ פרצה אש ממנורת הנפט והקיר התלכלך מהפיח, אמר רבי אהרן לייב שזה קרה בגלל שצבעו את הקיר...

נכדו הגר"ג הוניגסברג שליט"א מספר בספרו 'צדיק כתמר יפרח': בבית רבי אהרן לייב, היו מתייחסים לכל נושא ה'אכילה' כמו שאר צרכי הגוף ההכרחיים. מעולם ענין ה'אכילה' לא היה נושא בבית, עד כדי כך שבנו הגאון רבי שרגא שליט"א מספר שאחר נישואיו הזמינה אותו חמותו אחר תפילת שחרית בשבת, שיעלה לביתה לשמוע קידוש ולאכול קוגל, והדבר היה נראה לו מוזר, ולא הבין איך יתכן שקוראים לו לאכול קוגל...?

וכשחזר רבי אהרן לייב מהישיבה, ומאיזו סיבה שהיא לא היה מוכן האוכל על השולחן, לא שאל מאומה בענין זה והתיישב תיכף ללמוד. הרבנית ע"ה אמרה, ואף רבי אהרן לייב התבטא פעם כך, שיותר קל לו לצום מלאכול...!

מאכלו הדל שכבר אכל, היה פשוט ביותר, והקפיד מאוד שלא ימתיקו אותו בדבש או בסוכר, וכמה פעמים התבטא שיש ענייני חיבוט הקבר למי שהיה לו תאוות אכילה, אבל כשאוכלים מאכל שאין בו הנאה, נפטרים מזה...

וכשאחד מנכדיו שסעד עמו פעם בליל שבת, ניסה לשכנעו שיאכל עוד, לבריאותו, אמר: "מה אתה רוצה שיהיה לתולעים מה לאכול...?!"

ה'עולם הבא' היה תמיד לנגד עיניו, פעם אמרה לו הרבנית ע"ה שרוצה להוסיף במטבח חתיכת שיש, אמר לה: "תדעי לך! כל דבר שתעשי פה בעולם הזה, זה יוריד לנו מהעולם הבא...".

פעם כשישב בסעודת שבת במקומו, מול ארון הספרים, הרים את ידיו ואמר: "מה יהיה שם בעולם האמת...? הנה יש לי כמה שסי"ם, רמב"ם, טור ושו"ע, מה נענה להם ע"כ שביישנו אותם ולא למדנו בהם כדבעי...?"



"אלה תלדות יעקב יוסף" ... (לז ב)

הפשתני הזה, נכנסו גמליו טעונים פשתן. הפחמי תמה: 'אנה יכנס כל

הפשתן הזה? היה פיקח אחד משיב לו: 'ניצוץ אחד יוצא ממפוח שלך ששורף את כולו'. כך יעקב, ראה כל האלופים הכתובים למעלה, תמה ואמר: 'מי יכול לכבוש את כולו? מה כתיב למטה: 'אלה תולדות יעקב יוסף', וכתיב: 'והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש', ניצוץ יוצא מיוסף שמכלה ושורף את כולם. [רש"י ישן]

המשל טעון בירור, שואל הגאון רבי אהרן יהודה לייב שטיינמן זצ"ל: וכי איזו פקחות זו לשרוף את הפשתן, וכי כך פותרים בעיית אכסון? זו הרי לא עצה שפותרת את בעיית הפחמי: 'היכן יכנס כל הפשתן?' כי עפ"י הצעת ה'פיקח', הפשתן נשרף ואינו נכנס למקום כל שהוא.

אלא, מבאר הרב שטיינמן את המשל: הפחמי והפשתני היו שכנים. לפתע רואה הפחמי שהפשתני בא עם גמלים טעונים פשתן רב, חשש עולה בליבו, הרי בבית המלאכה של הפשתני אין מקום לפשתן כה רב, הוא עלול להיכנס בגבולו ולהרוס את בית המלאכה שלו. מרגיע אותו הפקח: אל לך לחשוש, המפוח שבבית המלאכה שלך מוציא ניצוצות, וניצוץ אחד קטן עלול לשרוף את כל הפשתן הזה, אם כן, הפשתני מעצמו יזהר שלא להיכנס בגבולך...

הנמשל ברור: כשראה יעקב את אלופי עשיו למיניהם, עלה חשש בליבו: כיצד אתמודד עם 'סטרא אחרא' חמורה מעין אלופי עשיו? מרגיעה אותו התורה: אלה תולדות יעקב יוסף... בית יעקב לאש ובית יוסף להבה, הקדושה שבך אש הלהבה שיוצאת ממנה, בכוחה לשרוף את כל היצה"ר של עשיו, כפשתן בפני ניצוץ, אל דאגה, התקדש בקדושתך והסטרא אחרא תחשוש מפניך ולא תיכנס לרשותך [וכ"ה בשפת אמת].



"יְקַבְּעוּ שְׂמוֹנֵת יְמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶיךָ לְהוֹדוֹת וְלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל"

הנה עיקר הנס בחנוכה היה הניצחון במלחמה, רבים ביד מעטים וגיבורים ביד חלשים, וכן פך השמן שנמצא חתום בחותמו של כהן גדול והספיק לשמונה ימים. ויש לעיין מדוע, אם כן, נקרא החג ע"ש חנוכת המזבח, שכשחזרו החשמונאים לבית המקדש, היה עליהם לחנוך מחדש את המזבח, אחר שמלכי העכו"ם הקטירו עליו עבודה זרה, הם גנזו את האבנים של המזבח הישן ובנו מזבח חדש.

וביותר, שהרי מצינו חנוכת הבית, כשבונים בית חדש מתחילתו ועוד סופו, אבל כשמתקנים פרטים שנתקלקלו, לא מצינו שחגו חנוכה, ובכל זאת בחג החנוכה, מציינים בשם החג את חניכת המזבח בלבד. אלא, יישב רבי אהרן לייב, זה בא ללמדנו שברוחניות, כאשר יש קלקול קטן או ירידה מועטת, צריך לבנות הכל מחדש. תיקון הקלקול והעליה מהירידה, הם בתנאי שלא יישאר מהם זכר ושארית. אמנם שבע יפול צדיק וקם, אבל הקימה היא רק באופן שהוא כאדם חדש, כחנוכת בית חדש מתחילתו ועוד סופו.



**"וְאִתָּהּ תִּצְוֶה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ שְׂמֹן זֵית זָךְ פְּתִית לְמָאוֹר
לְהַעֲלֹת נֵר תָּמִיד":**

זך: בלי שמרים, כמו ששינינו במנחות, מגרגרו בראש הזית וכו':
כתית: הזיתים היה כותש במכתשת ואינו טוחנן בריחים, כדי שלא
יהא בו שמרים, ואחר שהוציא טפה ראשונה, מכניסין לריחים וטוחנן,
והשמן השני פסול למנורה וכשר למנחות, שנאמר כתית למאור, ולא
כתית למנחות: [רש"י]

מוסר השכל גדול למד רבי אהרן לייב מדין זה, ששמן שאינו כשר
למנורה כשר למנחות, כי לכאורה מאי שנא אכילת מזבח מאכילת
מנורה, מדוע לאכילת מזבח אפשר להקל בשמן עם שמרים, שאינו
זך?

ויש לבאר שהאור טבעו להשפיע לאחרים, שהרי הוא מאיר למרחוק,
לכל מקום שהוא נראה, אם מעט ואם הרבה, לכן ההשפעות נקראו
'אורות', משא"כ אכילה משפיעה רק על האוכל בלבד, לכן הקפידו
במנורה שהיא מאירה ומשפיעה לאחרים, שעליה להאיר משמן זך
ונקי, כי בדבר שאינו נוגע רק לעצמו, צריך לנהוג במשנה אחריות
וזהירות, ובנקיות מזוקקת שבעתים.

ומזה יש ללמוד לכל אדם, שהרי בהליכותיו והנהגותיו משפיע
הוא לכל סביבתו, ואף מושפע מסביבתו, אם כן, שומה עלינו לזכך
הנהגתנו שתהיה זכה וטהורה, ללא שמרים, סטיות וקלקולים, כי כל
אחד הרי הוא כמנורה המשפיעה לזולתו.



סדרת ספריו על התורה ועל הש"ס, במוסר ובמחשבה, מלבד
עדותם על גאונותו העצומה בכל חלקי התורה, היו הם עבורו זיכוי
הרבים והרבצת תורה, על ידם הוא השפיע תורה לכל דורש וזיכה
את הלומדים בתורתו המופלאה.

זכה אבי מורי שליט"א, ואני נטפתי עמו לעושי מצווה, לסדר את
ספרי רבי אהרן לייב זצ"ל ולהביאם לדפוס.

קשה לתאר במילים, ושבעתיים בכתב, רגשות קודש עזים, ברגעים
כה נעלים של הבאת ספר חדש אל הקודש פנימה, אך לתועלת
הרבים ובזכותם, לא נרפה ידינו וננסה בכל זאת לכתוב מה שעולה
בזיכרון...

זכינו לחזות בפני המלאך, מרן ראש הישיבה זצוק"ל, ברגעים
רבים, בשיחות על עניינים פרטיים, בשיחות התייעצות על ענייני
הכלל, במבחני תלמידים, בכינוסי ענק ובאירועים שונים, אבל את
פניו הלוהטות משמחה ברגעי ההוד, כאשר הובא לידו ספר חדש
מחידושי תורתו, אי אפשר לשכוח.

פניו האירו כפני חמה, וחיוך של אושר נשפך על שפתיו, הוא אחז
בספר בהתרגשות והפך דף אחרי דף, כאילו היה תינוק חדש שזה
עתה בא לעולם.

'שמחה' היא רגש שקשה לתארו במילים, אבל השמחה הזו - גם
בעיני בשר גשמיות כשלנו - נראתה כשמחה של קדושה, שמחה כי

הנה תורתו מופצת ברבים, והוא זוכה להגדיל תורה ולהאדירה.
באחת ההזדמנויות אמר אאמו"ר לראש הישיבה, שזיכוי הרבים
בהדפסת ספרים הוא לאין ערוך, שהרי גם כשהמחבר ישן תורתו
מופצת, ופניו קרנו מאושר...

יין של שמחה

על עוצמת השמחה והאושר, נוכל ללמוד ממנהג שהפך למנהג
של קבע כאשר באו ספרים חדשים. באחת הפעמים כשנהרה של
שמחה נסוכה על פניו של מרן ראש הישיבה זצ"ל, הציע בזהירות
תלמידו הרה"ג יצחק שרייבר שליט"א שנשתה 'לחיים' לרגל הוצאת
הספר, ולתדהמת כל בני ביתו, ראש הישיבה הסכים לשתות יין,
ולברך ולהתברך בברכת 'לחיים', על אף שידוע כי החמיר על עצמו
שלא לשתות יין כלל בימות החול, מלבד ראש חודש או פעמים
בסעודת מצוה.

ברכות מלב שמח

ידענו לנצל את הרגעים הקדושים הללו לבקשת ברכה. מתוך שמחה
של מצוה, הוא בירך את כל החפץ, בברכות חמות יוצאות דופן, מלב
שמח ואוהב, מלב מאושר ונלהב על שזכה לזכות את הרבים בלימוד
תורה, פיו היה שופע ברכות לא רגילות לכל המתאספים שהגישו
את ידם, וביקשו ברכה לכל צרכיהם ולכל אשר על ליבם.

פעם הבאנו לפניו ספר 'מלא פי תהילתך' חדש, וראש הישיבה לא
כל כך חש בטוב באותה עת, ולמרות השמחה מווצאת הספר, הוא
מיעט בדברים עקב חולשתו. אבי שליט"א אמר לראש ישיבה שדוד
המלך אומר בתהילים 'מלא פי תהילתך...' והפסוק הבא אחריו הוא
'אל תשליכנו לעת זקנה...' אורו עיני מרן ראש הישיבה זצוק"ל,
וכשחיוך על שפתיו ענה: "אמן!"

'ווען קומט עהר...?'

השמחה ביום שהיה אמור להגיע ספר חדש, כבר ניכרה על פניו
משעות הבוקר, בני ביתו ספרו לנו שפעמים רבות ביום כזה הוא היה
שואל כבר מהבוקר 'ווען קומט הער?' [מתי הוא בא?]. (המדפיס).
מלבד השמחה שריגשה את לבו השלו בדרך כלל, הוא אף בירר
מבעוד מועד כמה כסף צריך לשלם למדפיס, הרי 'ביומו תתן שכרו',
והוא לא ישהה אף אגורה אחת ליום המחרת, ולכן הקפיד להכין את
הכסף מראש.

מה עם ה-150 ש"ח למוביל?

נוהג היה מרן רבי אהרן לייב לכתוב על כל ספר חדש, את התאריך
בו הגיע הספר, ולהוסיף את המילים 'הגיעו הספרים', אך מעולם לא
עשה כן לפני ששילם את כל הכסף, ונכח לראות שאנחנו סופרים
את הכסף ואכן לא חסר כלום.

באחת הפעמים כאשר נאמן ביתו הרה"ג איסר שוב שליט"א התקשר
בשליחותו לברר כמה כסף צריך להכין, אמרנו לו את הסכום, והערנו
שהסכום אינו סופי כי יש עוד 150 ש"ח עבור ההובלה, שעדיין לא

ברור מי אמור לישא בהוצאותיה, הכורך או בעל הספר. כאשר הגענו לבית מרן ראש הישיבה זצוק"ל, הוא מיהר לברר את הסכום ולהגיש את הכסף, ומיד שאל: "זה עם ה-150 ש"ח של ההובלה?", אנחנו שכחנו בכלל מהסכום הפעוט הזה, אבל הוא לא שוכח, למרות התרגשותו מעצם הדפסת הספר, השאלה הראשונה שנשאלה: "מה עם ה-150 ש"ח?", 'ביזמו תתן שכרו' יותר חשוב מהכל.

'ניין איך בין נישט קין מחמיר!'

באחת הפעמים, כפי שכבר הונהג, הובא אל השולחן יין לשתיית 'לחיים' לכבוד הספר החדש, מזוג יין למרן ראש הישיבה זצוק"ל, ואז הוא אמר או בירר: "היום זה בין המצרים, לא...?" נכדו הרה"ג דוד שפירא שליט"א ענה בשאלה: "וכי אסור לשתות יין בבין המצרים?" ראש הישיבה סיכם לעצמו את ההלכה שדוקא בתשעת הימים אסור לשתות יין, אבל היום אין איסור, אך בכל זאת לא שתה. הרה"ג דוד המשיך לברר: "דער ראש ישיבה איז א'מחמיר', ענה טרינק נישט, אבער אונז קענען טרינקען?" - [הראש ישיבה הוא 'מחמיר', הוא לא שותה, אבל אנחנו יכולים לשתות?] ושוב ראש הישיבה שתק. אנחנו כנראה הבנו שמותר לנו לשתות ואכן כך עשינו, בירכנו ושתינו, מיד לקח הראש הישיבה את היין שמזוג לפניו ואמר: "ניין! איך בין נישט קין מחמיר!" [לא, אני לא מחמיר!], בירך 'בורא פרי הגפן' ושתה.

לאחר מכן אמר לנו אחד מבני ביתו, שברור לו שהראש ישיבה אכן מחמיר לא לשתות יין בימי בין המצרים, שהרי מובאת שיטה כזו בשולחן ערוך, והוא הרי מחמיר כל שיטה יחידאה, אבל כיון שדבריו הובנו כאילו הוא המיוחד, ומחמיר על עצמו ואינו שותה, אבל לנו - הפחות חשובים, הוא מתיר לשתות, הוא ויתר על הנהגת החומרה הזו ושתה, העיקר שלא יראה כאילו הוא בדרגה גבוהה מכולם.

נקיות מופלאה בכספי צדקה

כדרכו בקודש ביקשנו ראש הישיבה שאספור את הכסף, האם

אכן יש שם 15,000 ש"ח כפי שחייב, ספרנו והנה היה חסר 7,000 ש"ח, כאשר שמע על כך ראש הישיבה תמה: "אתם בטוחים...? הרי הכנתי 15,000 ש"ח..."

לאחר שספרנו שוב ונוכחנו שאכן חסר כסף, הוא הצטער מאוד: "מה יהיה אתם הרי נוסעים לירושלים?" כאמור הוא מאוד הקפיד לשלם את כל הכסף בו ביום, ורק לאחר שאמרנו לו שאני נשאר בבני ברק ויוכל לבוא בערב לקבל את הכסף, הוא נרגע.

בערב מתקשר אלי הרה"ג איסר שוב שליט"א ושואל אותי: "כבר יצאת מב"ב?" עניתי לו שכבר יצאתי, והתנצלתי שלא באתי לקחת את הכסף, כי הבנתי שהיו אמורים להתקשר אלי כשהכסף יהיה מוכן, "זה בסדר גמור, טוב שכבר יצאת" - ענה לי הרה"ג איסר, והסביר לי שהראש ישיבה אמור לצאת עכשיו לירושלים ובפתח הדלת נזכר שעדיין לא שילמו את ה-7,000 ש"ח, ואינו רוצה לצאת מהבית עד שיבואו לקבל את הכסף, ורק אחרי ששמע שבלאו הכי אינני יכול לבוא, הסכים לצאת לירושלים, אבל לא לפני שהבטחתי שאבוא למחרת בצהריים לקבל את הכסף.

וכאן מגיע הסיפור לפסגתו: למחרת כאשר הגעתי לקחת את הכסף, שאלתי: "להיכן באמת נעלמו ה-7,000 ש"ח? הרי הראש ישיבה אמר שהוא הכין מעטפה עם כל הסכום?". הם סיפרו שהתברר שבטעות השתמשו עם חלק מהכסף לצורך אחר, וכשהוחזר הכסף הוא הונס בטעות למעטפה של הצדקה, אינני זוכר אם סיפרו שהכסף הוחזר לשם ע"י הראש ישיבה או ע"י מי מבני הבית, מכל מקום גם אחרי שהובהר לראש הישיבה שהכסף נמצא במעטפה של הצדקה, ובודאי אינו שייך לצדקה, הוא לא הסכים להוציא משם את הכסף, הוא חשש אולי אינו זוכר טוב ובאמת הכסף הזה כן שייך לצדקה, וכל הניסיונות לשכנע אותו שיש רגליים לדבר, שהכסף הזה שייך לו ולא של הצדקה, לא הועילו, גם כשטענו לפניו שלא היה אמור להיות בצדקה כל כך הרבה כסף, הוא לא הסכים לשמוע ולהוציא את הכסף מהצדקה.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו ל: israel.layosh@gmail.com

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'

"הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתיישבות חקלאית, אבל הוא נבנה ברשלנות, ומסת מים אדירה הגיעה אליו וערערה אותו, הוא קרס ומאה אלף סינים טבעו למות!!" סיפר היהודי, "אוי ואבוי", הזדעזע החפץ חיים, "מדת הדין מתוחה, עד לסין הרחוקה היא הגיעה!"

אין מקרה בעולם, בכל דבר יש להתבונן אולי הוא איתות משמים



הרב בנימין בירנצווייג

"הַמְלֹךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם מְשׁוּל תִּמְשַׁל בָּנוּ וַיִּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנָא אַתּוּ עַל חַלְמַתְיוֹ וְעַל דְּבָרָיו" (בראשית לו, ה)

'חלומות שווא ידברו' - במשפט זה ודומיו, רגילים אנשים להעביר מעליהם כל מיני מקרים ומעשים הנקרים בחייהם, ולבטלם כאילו כל הנקרה בדרכם הוא יד ה'מקרה'.

בפרשת החלומות של יוסף לאחיו, רואים אנחנו כמה יש להיזהר מכל דבר הנקרה בדרכנו, לחשוב ולהתבונן אולי מסר יש בו בשבילנו, ולא להדפו ולבטלו כמקרי הטבע המתרחשים יום יום.

יוסף מגיע לאחיו ואומר להם את חלומי הראשון, והם עונים לו: "המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו?!", והדבר פלא, הרי אמרו חז"ל כי פתרון החלומות הולך אחרי פתרון הפה, שכפי שיאמר בפיו זה השומע את מספר החלום, כך יפתר במציאות, וא"כ כיצד האחים טעו ואמרו בפיהם את פתרון החלום ליוסף שהוא ימלוך עליהם לבסוף? וכפי שהתורה מגלה אח"כ כשהתגלה יוסף לאחיו במלכותו: "אתם חשבתם עלי לרעה ואלוקים חשבה לטובה".

ואכן, בחלום השני כשבא יוסף לספר לאחיו, לא כתוב שענו לו, אלא יעקב ענה לו: "הבוא נבוא אני ואחיך להשתחוות אליך", ומבאר הגר"ד סולאביצ'יק זצ"ל, שאחר שראו האחים שטעו בחלום הראשון, במה שפתרו לו את החלום וגרמו לקיומו, בחלום השני כבר נזהרו בכך ולא ענו לו.

הנה לנו כי האחים שראו את יוסף ולא רצו בטובתו, אבל כמו פיהם הביאו עליו טובה גדולה, וזה בגלל שלא התבוננו, ואמרו מיד 'חלומות שווא ידברו' כמובא במדרש, ולא נזהרו מלענות לו.

עד כמה אדם צריך שלא לזלזל בשום דבר, סימן או מקרה הנקרה בדרכו, לנסות להבין כי אין מקרה בעולם, וגם אם יש לפעמים הכרעה כי 'חלומות שווא ידברו', ואין צריך יחס מעשי לכל חלום ודבר, אבל התבוננות נדרשת, כי המרגיל עצמו בהתבוננות, זוכה שכל חייו בשמירה וזהירות בעבודת ה' יתברך.

בדרכו חזרה לסין, החליט לעבור במעונו הקדוש של מרנא ה'חפץ חיים' בראדין, וכך עשה. לאחר כמה ימים הגיע לעירה ראדין, ונכנס לבית ה'חפץ חיים'.

אחרי שהציג את עצמו כיהודי המתגורר בסין הרחוקה, התעניין החפץ חיים: "מה נשמע בסין?"

נאנח היהודי, והחל לספר קורות חיי היהודים בסין הרחוקה: "העניינים יגעים, אין חינוך יהודי, אין שחיטה כשרה, ישנם ניסיונות קשים בשמירת השבת, ה' ירחם".

החפץ חיים לא התפעל וענה: "צרתכם צרת רבים בדורנו, בקהילות רבות מאוסטרליה ודרום אפריקה, ועד לדרום אמריקה וצפונה. חיברתי עבורכם את ספרי 'נדחי ישראל', קח עמך כמה ספרים, תפיץ אותם בסין, הם מורים איך להחזיק מעמד בתנאים קשים".

"ומה עוד נשמע בסין?", התעניין מרן החפץ חיים, ענה היהודי ש"כבר זה כמה שבועות שיצאתי משם...". ותמה הוא לעצמו הרי כבר סיפרתי לחפץ חיים על המצב הקשה של יהודי סין, ומה עוד מעניין את החפץ חיים מהקורה בסין?

המשיך החפץ חיים והתעניין: "לפני שהפלגת על מה דברו שם בסין, על מה דיווחו העיתונים?"

ענה היהודי: "הסינים בנו סכר ענק, שפינה עמק שלם להתיישבות חקלאית, אבל הוא נבנה ברשלנות, ומסת מים אדירה הגיעה אליו וערערה אותו, הוא קרס ומאה אלף סינים טבעו למות!!", "או

מעשה נורא הוד, מספר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל: יהודי סוחר גדול שהתגורר בסין הרחוקה, החליט לייבא בעצמו סחורות מאירופה לסין, נסע לאירופה ויצר קשרים עם יצרנים וספקים.

ואבוי", הזדעזע החפץ חיים, "מדת הדין מתוחה, עד לסין הרחוקה היא הגיעה!".

פנה היהודי לחפץ חיים: "למדנו רבינו: הרי כשסיפרתי לרב על מצבם העגום של היהודים בסין, הרב הגיב בהשלמה, ואילו כשסיפרתי על טביעתם של איכרים סיניים, הרב מזדעזע כל כך..." "ברכות יחולו על ראשך", אמר לי החפץ חיים ושאל: "תגיד לי בורשא היית?!" "בודאי!", ענה היהודי, "הרי לראדין מגיעים דרך ורשא". המשיך החפץ חיים: "כמה יהודים גרים בוורשא? ומה חלקם באוכלוסייה?". ענה לו היהודי: "אומרים שכשלושת מאות אלף יהודים מתוך מיליון תושבים". "אמור נא לי", המשיך החפץ חיים, "אילו היית רואה אדם העומד בכיכר העיר בוורשא, ונואם באידיש, אל מי הוא מדבר?". "מה השאלה?", ענה היהודי, "בודאי הוא מדבר ליהודים בוורשא!". "אבל אתה אמרת שהיהודים הם מיעוט בוורשא", הקשה עליו החפץ חיים, חיך היהודי: "אכן היהודים מיעוט, אבל רק הם מבינים אידיש, ואם דיבר באידיש בודאי מדבר אליהם!".

אמר לו החפץ חיים: "כדברך! הלא תבין- שיטפון הגורף מאה אלף יצורי אנוש, 'מי במים' השם ירחם, שפת שמים הוא! זה איתות ממרום! אך מי מבין את האיתות הזה, מי יתבונן ומי יזדעזע ממנו?! הסינים?! הם הרי אינם מבינים שפה זו, אם כן אל מי פנו, למי אותתנו? לנו היהודים! אבל אנחנו שנמצאים בראדין, מהיכן נדע על נאום שמימי כזה שנאמר בסין? הנה הביאך ה' לכאן לראדין, כדי שנשמע את על הנאום השמימי הזה!..."

הנה לנו מבטו הנכון והמפוכח של מרן ה'חפץ חיים', ומזה לנו לימוד, כמה כל דבר מעשה או מקרה אשר קורה לנגד עיננו, יש בו כדי ללמדנו, ולכל הפחות להתבונן האם יש בו כדי ללמדנו, האם נשלח משמים אלינו ולקרבונו כדי שנתעורר, ומצווים אנו לא לזלזל בשום איתות, לנסות לראות ולהתבונן האם מכון הוא אלינו, ואז נזכה להתעורר ולא להזדקק ח"ו לאיתותים יותר חזקים.

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג,
כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

המשך מעמוד 1 | הגאון רבי שרגא שטיינמן שליט"א

להתעלות רוחנית?

קשה לדבר בחנוכה על ניצול הזמן, כי הבחורים יוצאים מהשיבה בשבת חנוכה ויום לפני ויום אחרי. מרן רבי גרשון אדלשטיין שליט"א התקין בישיבת פוניבז', שבשבת חנוכה לא נוסעים הביתה. היוונים רצו "להשכיחם תורתך" אז אנחנו צריכים לעשות הפוך: בשבת חנוכה להישאר וללמוד ולתקן את מה שאז התרשלו.

מה מיוחד בחנוכה דווקא, שיש בו את הפוטנציאל להתעלות רוחנית? המטרה של היוונים הייתה "להשכיחם תורתך". אנחנו צריכים לעשות כעת הפוך.

הב"ח (בסוף סימן תר"ע) אומר, שעיקר הגזירה בחנוכה הייתה משום שהכהנים התרשלו בעבודת בית המקדש, ולכן הייתה גזירת היוונים להפסיק את קורבן התמיד. ממילא אומר הב"ח, שלכן התשועה הייתה דווקא על ידי כהנים, שהואיל והם אלו שהתרשלו, הם אלו שהיו צריכים למסור את הנפש עבור העבודה, ואז נהיה התיקון. אבי דיבר על כך הרבה פעמים שיוצאות שתי נקודות שלומדים מהב"ח:

קודם כל רואים שכאשר אחד מתרשל במצווה, אז גוזרים עליו שבאמת לא יוכל לקיים את המצווה. לפי זה יוצא שאדם שנניח איחר לתפילה, אז העונש יהיה שיתעוררו לו קשיים אמיתיים לבוא לתפילה, כעונש על שהתרשל לבוא לתפילה.

דבר נוסף שרואים מהב"ח הוא, שכדי לחזור למצב הקודם צריך מסירות נפש, כמו שנלחמו החשמונאים מעטים נגד רבים, ואף אחד לא הבטיח להם שהם ינצחו. כדי שיוכלו לחזור ולקיים את עבודת בית המקדש, היו צריכים למסור את הנפש על כך, ולהתחיל הכול מחדש, וכך בכל עניין של עבודת ה' שאדם מתרשל בו. וכן החובה עלינו להתחזק במיוחד בחנוכה, להתאמץ בעבודת ה' מעבר לשגרה הרגילה.

צריך לדאוג שיהיו דברי תורה ולא סתם הוללות. בישיבות אבא היה מעודד לעשות מסיבות, כי זה מעודד את הבחורים. הרב וולבה זצ"ל בזמנו אמר, שכל ישיבה צריך שיהיה לה מגרש משחקים, משום שבחורים, בעיקר בגיל של ישיבה קטנה, צריכים להוציא מרץ, ואם הם לא יוציאו את המרץ על הכדור - הם עלולים להוציא את המרץ על דברים לא טובים. הישיבה שלו הייתה בבאר יעקב, שהייתה כפר קטן עם פרדסים, והיה אפשר לעשות שם מקום למשחק. כיום, אם יעשו בישיבות בבני ברק או בירושלים מגרש, אפשר יהיה לסגור את הישיבה מיד, כולם ילכו ממך.

אבל צריך כמובן להדגיש לבחורים, שהמטרה היא כדי שיהיה להם כוח לעבודת ה'. כמו שאומרים בהנחת תפילין: "ועל הראש נגד המח, שהנשמה שבמוחי עם שאר חושי וכוחותי - כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו", שכל הכוחות יהיו משועבדים לעבודת ה'.

איך הייתה ההנהגה שלו בנושא זה? האם הוא לא היה משתתף במסיבות חנוכה?

אצלנו בבית לא היו עושים שום מסיבה. כתוב אמנם בהלכה שמוסיפים קצת בסעודה, אבל לא ככה. בישיבות עושים מסיבות חנוכה, כדי לרומם את הבחורים. בישיבות תמיד היו מסיבות חנוכה. זה התחיל כאשר בחורים היו נוסעים לכל זמן חורף לישיבה, ורק בשבת חנוכה היו נוסעים חזרה הביתה. ובזמן קיץ רק בשבת שאחרי שבועות היו נוסעים הביתה. מלבד זה, כל החורף היו בישיבה וכל הקיץ היו בישיבה. כיום, כל חודש נוסעים, ומתקשרים הביתה כמעט כל יום. ובשבת חנוכה כיום חוזרים הביתה יומיים קודם ויומיים אחר כך. זה נהיה חופש וזה סתם ביטול תורה.

האם הרב יכול לתת עצות מעשיות כיצד ניתן לנצל את ימי החנוכה

"נכנס אליו פעם יהודי עשיר מאוד שאמר לרבינו שהוא תורם חומש לצדקה ומבקשים ממנו שיתרום יותר אבל יש לו בעיה שהרי חז"ל אסרו לבזבז יותר מחומש. "אמר לו רבינו שהאיסור לבזבז יותר מחומש הוא מחשש שמא יצטרך התורם לעזרת הציבור, אבל במקרה שלך יש לך הכנסות של עשרות או מאות מיליונים בשנה. כמה אתה צריך כדי לחיות? אפילו לחיות בהרחבה, ואפילו בפזרנות גדולה. כמה??? מיליון דולר בשנה? אבל יש לך הרבה הרבה יותר ממיליון דולר, אז למה שלא תתרום את כל השאר לצדקה ותשאיר לעצמך רק מיליון דולר לשנה?... כך הוא המאיס עליהם את כספם או לפחות גרם להם לאהוב אותו קצת פחות, מה שאפשר להם לתרום סכומים גדולים במיוחד".

לאחר ששוחחו עם רבינו, בלי קשר לקבלת מכתבי ברכה... "צריך להבין את העניין. העשירים האלו חיים בווליות מרווחות ומפוארות, עם מיטב הטכנולוגיה והקדמה. הם באו לבית מרן ראש הישיבה וראו בית עלוב מבחינה פיזית, ריהוט ישן מאוד, דלתות חורקות, בלי שום גשמיות שאינה הכרחית כדי להתקיים בעולם הזה. זה כבר פתח להם את הלב. "כשהם שוחחו עם רבינו, הוא המאיס בעיניהם את הכסף, נתן להם להבין שהדבר הכי טוב שהם יכולים עם הכסף שלהם זה לתרום אותו לצדקה. הוא דיבר על זה בצורה כל כך חזקה, שהלב שלהם פשוט נפתח לתרום, אבל הוא לא ביקש מהם לעשות זאת, וגם לא שידר הרגשה שהוא מצפה לתרומה שלהם.

המשך מעמוד 15 | הרב שלמה לוריניץ

זמן מה היא שבה עם שתי חולצות: אחת לשבת, ואחרת - לימות החול. לאחר השואה חיפש מרן אחרי האשה או צאצאיה, כדי שיוכל לגמול לה כגמולה הטוב. נודע לו כי האשה וצאצאיה הושמדו בשואה, ונותר ממנה רק נכד אחד, שעלה ארצה ולומד בישיבה בשיכון ה'. חשב רבנו: כיצד יוכל לסייע לבחור זה כהכרת הטוב לסבתו? החלטתו היתה, כי הטובה הגדולה ביותר עבורו היא לקדם אותו בלימוד, ולכן קיבל מרן על עצמו לשלם לאברך שיקדמו בלימודו. (מתוך 'במחיצתם')

כיון שהבטיח לו פיצוי, הוא יספר. ואז פתח מרן וסיפר באריכות על התנאים הקשים שהיו לו עצמו בצעירותו: הוא אכל רק לחם צר, והיה ישן בישיבה על ספסל כאשר למראשותיו בול עץ. היתה לו רק חולצה אחת, בכל ערב שבת נהג לכבס את חולצתו בנהר לכבוד שבת, ועד שהחולצה התייבשה הוא היה יושב על גדות הנהר ולומד בכל תשוקתו. באחד מערבי השבת ניגשה אליו אשה ואמרה לו, שהיא שמה לב לכך שהחולצה קרועה. "מדוע אינך מחליף חולצה?! - התפלאה האשה. מרן ענה לה, כי זו היא החולצה היחידה שיש ברשותו. האשה הלכה וכעבור



רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל? שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

המשך מעמוד 17 | הרה"ח ר' דוד קלצקין

להיות כזה ילד... וכו' וכו' וכו', אני בטוח שאתה יודע כבר לבד גם את ההמשך. "חשבת לעצמי שאני חייב להודות לך, על השינוי העצום הזה שהתחולל בי אחרי תקופה ארוכה של האזנה לסיפורים והשיעורים. זה שינה את כל צורת החשיבה שלי, עד כדי כך שאפילו לא הרגשתי שאני נמצא במצב של ניסיון ושאי צריך להתגבר על הכעס. "אבל הילד שלי, הוא לא יודע מה נחסך ממנו בזכותך, ר' דוד. אין לו מושג מה היה קורה לו, אם אבא לא היה מאזין לקו ולשיעורים. ולכן, אמרתי לך כבר בתחילת דברי, שאני מודה לך בשם הילדים שלי ובשם כל הילדים האחרים, שההורים שלהם הפכו להיות אנשים אחרים, עד כדי כך שהילדים בכלל לא יודעים איך היו נראים ההורים שלהם אם לא האמונה התמימה והחזקה כל כך, שכל מה שקורה לנו זה מהקב"ה בכבודו ובעצמו".

כדי שיתייבש עד כמה שאפשר, ומיהרתי להתקשר אל ה'שטריימל מאכער', כדי לקבל הנחיות נוספות, כיצד עלי לנהוג כדי למזער את הנזק, עד כמה שהדבר אפשרי... "והילד? הילד בכלל לא חשב שקרה משהו חריג. הוא תפס את הטעות, קצת נבהל מעצמו, ומיהר להירגע כשראה אותי מתייחס לאירוע הזה בשוויון נפש. "רק אחרי כמה ימים", ממשיך האברך לספר, "תפסתי מה קרה פה. שמת לי לב שאני הפכתי להיות יהודי 'בעל מדרגה' באמונה וביטחון. שאני לא אכעס אחרי כזה מקרה??? אם זה היה קורה לפני שלוש שנים, אני לא יודע מה הייתי עושה, אבל אני בטוח שהילד היה יוצא ניוזק... ככה לשפוך יין על השטריימל החדש של אבא? מה זה? מי מושך ככה מפה בלי לבדוק? איפה האחריות שלך? כמה פעמים צריך לומר לך שתתחיל להתנהג כמו בנאדם? למה אתה חייב

תעבוד או לא???

"כשאני חייגתי את מספר הטלפון שלה, לא היה לי בכלל מושג מה אני עומד לומר לה! הקדוש ברוך הוא שמע את התפילה שלי, ריחם עלי, ונתן לי את המילים הנכונות בפה. זכיתי להדליק עוד נר אחד, וכולי תפילה שהקב"ה יזכה אותי להדליק עוד הרבה הרבה נרות, שנזכה להיות בבחינת 'ומסיף והולך' לא רק בחנוכה, אלא בכל ימות השנה".

"תאמין או לא: הילד הזה היום לומד בישיבה, ועושה את צעדיו הראשונים בעולם התורה. אני לא יודע אם הוא יהיה רב, אבל אני כן יודע שאלפים כמוהו התחילו בדיוק כך, וצמחו תלמידי חכמים אמיתיים. חלקם רבנים ידועי שם כיום.
"אז תגיד לי אתה: נראה לך שזאת תוכנית מסודרת מראש? אני החלטתי לדבר ככה עם האמא? אני יכולתי לדעת אם השיטה הזאת

כל החברים שלך. בא נלך לאכול ולנוח. היום אחרי הצהריים אל תלך לחיידר, תישאר בבית ואחרי שתנוח נדבר קצת על מה שקרה! אחרי שהילד יאכל וינוח או ישחק בחדר שלו ויירגע, תוכל לדבר אתו על הנושא, להסביר לו בנועם כמה חשוב לחשוב לפני שעושים כל דבר, לחשוב מה התוצאות של המעשים שלנו.

"אבל לפני הכל הילד צריך לחוש שאתה בצד שלו. אחרת כל מה שתאמר, בכלל לא יכנס לאוזניו. לא עכשיו וגם לא בעתיד, כי אם אתה לא בצד שלו, אין לו שום סיבה להיות בצד שלך, וללכת בהתאם לחינוך שאתה מנסה להקנות לו...."

"עברו חודשיים", ממשיך הרב מרגלית לספר, ואותו אבא התקשר אלי שוב. ראיתי את המספר שלו על הצג, וחשבתי מי יודע איזה תעלול עולל בנו הפעם, אבל האבא דווקא התקשר כדי להודות לי. "תשמע, ר' אהרן, הוא מספר לי בהתרגשות גדולה. 'אתה לא יודע כמה אני צריך להודות לך. מאז אותו סיפור, הבן שלי נהיה בנאדם אחר. הוא מכבד אותי הרבה יותר, ומתאמץ מאוד להוכיח לי שהוא באמת ילד טוב. הוא הבין שאני בצד שלו והוא מתאמץ להיות בצד שלי."

"התעלול הזה שהוא חולל אז, בכלל לא מזוכר בבית שלנו. אף אחד לא מדבר על זה. זה מקרה לא נעים שנשכח בתהומות הנשייה. גם הילד עצמו כבר לא זוכר את זה.
"הוא כן זוכר דבר אחד, מסיים האבא את דבריו, 'הוא זוכר שאני בצד שלו...!'"

"כזה חינוך", מסכם הרב מרגלית, "זה חינוך של 'גם כי יזקין'. זה יישאר בעצמות של הילד. גם כשהוא יהיה בן 30 ו-40 ובגיל שיביה וזקנה, הוא ימשיך להתנהג כמו שאבא שלו חינך אותו, כי בשנות הילדות שלו, אבא שלו היה בצד שלו, דאג לו, אהב אותו, רצה בהצלחתו של הילד ובטובתו, וזה היה חשוב יותר מהצלחתו וכבודו של האב".

"סליחה!!! הבן שלי מזעיק עשרות כונני הצלה מסכנים, למקרה שלא היה ולא נברא, ואני עוד אמור לומר לו שזה בסדר גמור. ככה מוחכים ילדים???"

"חלילה. אתה לא מסכים עם המעשה, אבל אתה כן מגלה אמפתיה. הבן שלך נמצא עכשיו באחד הרגעים הקשים ביותר שיחווה במשך כל ימי חייו. הוא עומד מול קבוצה של אנשים המעוניינים לכלות בו את זמנם. הוא בטח רועד מפחד, מבועת ומפוחד עד אימה. את העונש הגדול הוא כבר קיבל.

"אתה יכול עכשיו לזרות מלח על הפצעים שלו, להכאיב לו עוד קצת כדי להרגיע את הכעס שלך, ואתה יכול לנצל את ההזדמנות, ולהראות לילד שלך שההורים שלו אוהבים אותו בכל מצב, שהם בצד שלו! שגם כשהוא עשה מעשה שלא יעשה, אבא שלו ידע לרומם אותו, להציל אותו מההמון הזועם ולתת לו את החיזוק שהוא כל כך נזקק לו באותם רגעים.

"סביר להניח שיהיו שם כמה 'נשמות טובות' בין המתגודדים סביבו, שיצקו גם עליך ויקראו לך 'לחנך' אותו כראוי, אבל אתה תתעלם מהם. אין לך זמן אליהם. אתה עסוק עכשיו בבניית הקשר שלך עם הילד שלך, אלו רגעים קריטיים להצלחה בחינוך שלו. אל תתפתה להתעסק עם עניינים צדדיים ושוליים.

"אתה לוקח אותו בנועם הביתה, בדרך אתה אומר לו (כן, אתה ביוזמתך אומר לו את זה!) 'צדיק שלי! אני לגמרי בטוח שלא התכוונתם לעשות כזו מהומה, זה משהו שלא ציפיתם ולא תכננתם. בסך הכל רציתם לבדוק מי מגיע יותר מהר, ופתאום כל הסיפור יצא מכלל שליטה וקרה מה שקרה. בוא, כעת נלך הביתה לאכול צהריים, אתה בטח לגמרי תשוש ושבור מהחוויה הכל כך קשה שעברת, כשהמון אנשים מקיפים אותך וצועקים עליך ברחוב לפני

077-2222-666 או *4992

קו השיעורים של 'דרשו' - לחייג, ללמוד, לדעת



סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ האם מותר לנהוג ברכב בחול המועד ללא כל הגבלה?
- ◆ האם מותר לתקן כלי מטבח בחול המועד?
- ◆ השקיית עצי פרי בחול המועד של שנת תשפ"ב

מהלכות עשיית מלאכה בחול המועד

- יש אומרים שנהיגה ברכב מותרת בחול המועד רק לצורך המועד. וכשהיא לצורך המועד, הריהי מותרת אף באופן שניתן לצעוד רגלית ליעד הנסיעה; אולם, אין לתקן את הרכב בחול המועד אלא לצורך נסיעה ליעד רחוק שלא ניתן להגיע אליו רגלית. ונחלקו הפוסקים בנוגע למקרים שבהם מותר לתקן את הרכב, אם מותר לעשות כן רק ב'מעשה הדיוט', או אף ב'מעשה אומן'.
- מרבית האיסורים האסורים בשבת וביום טוב מדרבנן בלבד, מותרים בחול המועד. ובהם: רכיבה על בעלי חיים; טלטול מוקצה; ואמירה לגוי לעשות לאחר המועד מלאכה האסורה בחול המועד.
- עשיית מלאכה לצורך 'אוכל נפש' במועד, מותרת אף כשהיא כרוכה בטירחה מרובה. ואף עשיית מלאכה לצורך 'מכשירי אוכל נפש', כגון תיקון כלי המטבח לצורך הכנת המאכלים בחול המועד - מותרת בחול המועד ללא הגבלה.
- בחול המועד, מותר לעשות מעשה היתר הכרוך בהכרח במעשה האסור בחול המועד - המכונה - 'פסיק רישיה' - ובתנאי שכוונת העושה לשם ההיתר.

עשיית מלאכה בחול המועד לצורך 'דבר האבד'

- חכמינו ז"ל התירו לטרוח ולעשות מלאכה בחול המועד לשם מניעת הפסד, המכונה בלשונם 'דבר האבד', וזאת, אף כשהפסד יוצר רק לאחר המועד. ונחלקו הראשונים אם ההיתר הוא דווקא לעשיית המלאכה בצניעה, או אף בפרהסיא. והפוסקים דנים בענין ספק דבר האבד, אם הוא בכלל היתר זה.
- עשיית מלאכה בחול המועד לצורך מניעת נזק גדול, מותרת

אף כשהיא כרוכה בטירחה מרובה.

- השקיית האדמה אסורה בחול המועד; ובמקרה שמניעת ההשקאה בכל ימי המועד תגרום לנזקים בקרקע או ביבול, מותר להשקותה בהשקאה הדורשת טירחה מועטה.
- יש מפוסקי זמננו שדן בנוגע להשקיית העצים בחול המועד של שנת השמיטה - האם מחמת שייכות הפירות לכל אדם, נחשב קלקול הפירות כ'דבר האבד' ביחס לכל אדם, ומותר להשקותו.
- מלאכה המותרת בחול המועד לצורך 'דבר האבד', ויש צורך בפועלים כדי לבצעה - נחלקו הפוסקים, אם מותר לשכור לשים כך פועל ישראל שאינו נצרך לשכרו עבור מזונו הבסיסי.
- כל פעולה שאסור לישראל לעשותה בחול המועד, אסור לומר לגוי לעשותה. ואף באופן שמשער שאם לא ישכור גוי לעשות את המלאכה בחול המועד, יצטרך לשלם לו לאחר המועד סכום גדול יותר עבור עבודתו - אינו רשאי לשוכרו בחול המועד.
- הברחת מזיקים משדות תבואה, הכרוכה בעשיית מלאכה - אסורה בחול המועד; משום שהימצאות המזיקים באדמה ובצומח היא חלק ממצבם הטבעי, ולכן, ההתעסקות בהברחתם אינה נחשבת כמלאכה לצורך מניעת הפסד, אלא כמלאכה לצורך השבחת השדה, האסורה בחול המועד.

הלכות שונות

- דישון קרקע חקלאית אסור בשבת וביום טוב מדאורייתא, כ'תולדה' של מלאכת החורש, משום שהוא משביח את הקרקע לקראת הזריעה.
- ספק דרבנן שבשני צדדיו יש קולא וחומרא, אין להקל מחמת הספק כקולא של שני הצדדים.